

Co-funded by
the European Union

"БУЦАХ ШИЛЖИЛТ ХӨДӨЛГӨӨН БА ЭРГЭН СУУРЬШИХЫН АСУУДЛУУД" СЭДЭВТ СУДАЛГААНЫ УРАЛДААН

Улаанбаатар хот, Монгол улс, 2023 оны 11 дүгээр сарын 9

СУДАЛГААНЫ ЭМХЭТГЭЛ

Олон Улсын Шилжилт Хөдөлгөөний Байгууллага
2023 он

Өмнөх үг

Олон Улсын Шилжилт Хөдөлгөөний Байгууллага нь 2023 онд Бельги улсын тусгай сангийн санхүүжилтээр хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны хүрээнд Монгол Улсын Их Сургуулийн Олон Улсын Харилцаа, Нийтийн Удирдлагын Сургуультай хамтран “Буцах шилжилт хөдөлгөөн ба эргэн суурьшихын асуудлууд” сэдэвт судалгааны уралдааныг зохион байгууллаа. Арга хэмжээний гол зорилго нь Монгол Улсад буцаж ирэх шилжилт хөдөлгөөн, эргэн суурьшихын чиглэлээрх судалгаа, эрдэм шинжилгээний ажлыг дэмжих, сурталчлах явдал байв. Судалгааны уралдааныг 2023 оны 5-р сард зарлаж, 2023 оны 10-р сарыг дуустал материал хүлээн авсан бөгөөд шаардлага хангасан бүтээлүүдийг танилцуулж, хэлэлцэх эрдэм шинжилгээний хурлыг 2023 оны 11-р сарын 9-нд зохион байгуулав.

Ирүүлсэн судалгааны ажлуудаас шаардлага хангасан 4 судалгаа 2023 оны 11-р сарын 9-нд МУИС-ын ОУХНУС-д зохион байгуулагдсан эрдэм шинжилгээний хуралд илтгэл хэлбэрээр танилцуулагдав. Хурлын үеэр оюутны төрөлд хоёр илтгэл, судлаачийн төрөлд хоёр илтгэл тавигдсан бөгөөд оюутан, судлаач нар хийсэн судалгааны ажлынхаа талаар танилцуулж, шүүгчид асуулт асууж, цаашид судалгаагаа өргөжүүлэх, хэвлүүлэх талаар санал, зөвлөмж өгсөн юм. Илтгэлүүдийн дараагаар шүүгчид судалгааны ажлуудад өгсөн оноогоо нэгтгэн дараах үр дүнг танилцуулав:

Судлаачийн төрөлд тэргүүн байр:..... 4

У.Индра /Монгол Улсын Их Сургуулийн Олон Улсын Харилцаа, Нийтийн Удирдлагын Сургуулийн судлаач/ - “Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний асуудал монгол улсын жишээ”

Оюутны төрөлд тэргүүн байр: 17

Г.Мягмарцэрэн, О.Цэнгүүн /Монгол Улсын Их Сургуулийн Шинжлэх Ухааны Сургуулийн Нийгмийн Ухааны Салбарын Эдийн засгийн тэнхмийн оюутнууд/ - “Монгол улсад буцан ирэх шилжилт хөдөлгөөний өнөөгийн хандлага, төлөв байдал”

Судлаачийн төрөлд дэд байр:..... 23

Я.Мичидмаа /Олон улсын харилцааны бакалавр, хувь судлаач/ - “Цар тахлын үед монгол улсад тулгамдсан гадаадаас буцах шилжилт хөдөлгөөн ба эргэн суурьшихын асуудлууд болон цар тахлын дараах боломж”

Оюутны төрөлд дэд байр: 25

Б.Алтансүвдмаа /Монгол Улсын Их Сургуулийн Олон Улсын Харилцаа, Нийтийн Удирдлагын Сургуулийн магистрант/ - “Гадаадаас буцах шилжилт хөдөлгөөн ба эргэн суурьшилтын асуудлууд”

Энэхүү эмхэтгэлд тэргүүн байранд шалгарсан судалгаанууд бүрэн эхээр, хоёрдугаар байранд шалгарсан судалгаануудын хураангуй багтсан болно.

Судлаачийн төрөлд тэргүүн байранд шалгарсан судалгаа:**ОЛОН УЛСЫН ШИЛЖИЛТ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ АСУУДАЛ МОНГОЛ УЛСЫН ЖИШЭЭ**

Зохиогч: Ө.Индра / Монгол Улсын Их Сургууль, Олон Улсын Харилцаа, Нийтийн Удирдлагын Сургууль - Судлаач/

Удирдсан багш: Д. Оюунсүрэн / Монгол Улсын Их Сургууль, Олон Улсын Харилцаа, Нийтийн Удирдлагын Сургууль - Ахлах багш/

Хураангуй: “Гадаадаас буцах шилжилт хөдөлгөөн ба эргэн суурьшихын асуудлууд” сэдэвт судалгааны уралдаанд “Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний асуудал Монгол Улсын жишээн дээр” судалгаагаараа оролцож байна. Энэхүү судалгаагаар олон улсын шилжилт хөдөлгөөний талаар судлах, энэ сэдвийн ач холбогдлыг гаргаж ирэх, цаашлаад хилийн чанад дахь Монголчуудад тулгамдаж буй асуудлыг олж илрүүлэх зорилго тавьсан бөгөөд эл зорилгынхоо хүрээнд Монголчууд ямар шалтгааны улмаас шилжилт хөдөлгөөн хийх болсон, гадаадад тэдэнд учирч байгаа тулгамдсан асуудлууд юу болох, буцах шилжилт хөдөлгөөн хийхэд ямар саад бэрхшээлүүд үүсдэг, Монгол Улсын Засгийн газраас хэрэгжүүлдэг холбогдох бодлого хөтөлбөрүүдэд тусгах шаардлагатай асуудлууд юу болох талаар тус тус судлан тодруулсан.

Мөн Хилийн чанад дахь Монголчуудыг хариуцан Монголын ЗГ-ын зүгээс Консулын газраас оновчтой үйлчилгээ үзүүлэх, сонгуульд идэвхтэй оролцуулах, Монгол Улс болон Хилийн чанад дахь Монголчуудын хооронд харилцан ашигтай бодлого хөтөлбөр, бүлэг бүрийн онцлог, сонирхлын дагуу хамрагдах боломжтой хөтөлбөр, төслүүдийг хэрэгжүүлэх, мөн Монгол руу буцааж ирүүлэхэд болон гадаадад амьдарч байх үед нь дэмжих гэсэн хосолсон бодлого хэрэгжүүлэх шаардлагатай гэсэн саналыг судалгаагаараа дэвшүүлэн судалгааны эцэст нь Хилийн чанад дахь Монголчуудад хангалттай анхаарал хандуулдаггүй нь өөрөө Монгол Улс дахь ОУШХ-ний тулгамдсан асуудал юм байна гэж дүгнэсэн.

1. УДИРТГАЛ

Судалгааны үндэслэл, шаардлага

Аливаа нэг газраас нөгөө газар луу шилжин суурьших, нүүх хэмээх үзэгдэл нь хүн төрөлхтний хувьд анх хүн үүсэж бий болсон цагаас хойш оршин байсан ба энэ утгаараа хүн төрөлхтөн ба шилжин суурьшилт гэсэн хоёр ойлголт хоорондоо салшгүй холбоотой юм.

Олон улсын шилжилт хөдөлгөөн нь дотроо хэд хэдэн эргэлтийн цэг бүхий баялаг түүхтэй бөгөөд Дундад зууны нийгмийн задрал, түүнийг дагасан Сэргэн мандалт, худалдааны хувьсгал, колоничлол, хөдөө аж ахуйн хувьсгал, аж үйлдвэрийн хувьсгал, чөлөөт зах зээлийн нийгэм, орчин үеийн техник технологийн дэвшил зэрэг өөрчлөлтүүд нь олон улсын шилжилт хөдөлгөөнийг өсөн нэмэгдэхэд нөлөөлсөн томоохон хүчин зүйлс юм.

Шилжилт хөдөлгөөн нь зөвхөн эдийн засгийн хүчин зүйлээс гадна нийгэм, улс төр, соёл, байгаль орчин, эрүүл мэнд, боловсрол гэх зэрэг олон хүчин зүйлээс үүдэлтэй дэлхий нийтийг хамарсан үзэгдэл бөгөөд салбар бүрийн эрдэмтэн, судлаачид шилжилт хөдөлгөөнийг янз бүрийн зорилгоор судалсаар¹ ирсэн. Шилжилт хөдөлгөөн дэлхий дээрх бараг бүх улс оронд ямар нэгэн байдлаар нөлөөлсөөр ирсэн, цаашид ч энэ хэвээр байх бөгөөд улс орнуудын хөгжил, ядуурал, хүний эрх зэрэг дэлхийд тулгамдаж буй бусад чухал асуудлуудыг хөнддөг учир энэ үзэгдлийг улам дэлгэрүүлэн судлах шаардлага үүсэж байна.

Сэдвийг сонгосон шалтгаан

2021 онд НҮБ-ын Шилжилт Хөдөлгөөний Байгууллага Бритиш Колумбийн Их Сургууль (University of British Columbia)-тай хамтран 2021-2022 оны хооронд явуулж байгаа Global Policy Project (GP2)-ын төслийн хүрээнд тус сургуулийн магистрын оюутнуудын хамтран хэрэгжүүлж буй “Диаспорагийн оролцооны стратеги – Хойд Америк дахь Монголчуудын тухай тайлан” (Diaspora Engagement Strategy – Report on Mongolian Diaspora in North America) судалгаанд ОУХНУС-ийг төлөөлөн оролцож байгаа бакалаврын хоёр оюутны нэгээр миний бие шалгаран Монгол диаспорагийн талаар судлах явцад хилийн чанад дахь Монголчууд ба тэдний өнөөгийн нөхцөл байдал, тулгамдсан асуудлын талаар судалгааны хэрэгцээ шаардлага байгааг олж харсан учир энэхүү сэдвийг сонгох болсон.

Судалгааны ажлын зорилго, зорилт

Уг судалгааны ажлаар олон улсын шилжилт хөдөлгөөний талаар судлах, энэ сэдвийн ач холбогдлыг гаргаж ирэх, цаашлаад хилийн чанад дахь Монголчуудад тулгамдаж буй асуудлыг олж илрүүлэх зорилго тавьсан. Зорилгын хүрээнд - Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний өнөөгийн байдал, зохицуулалтыг таньж мэдэх, - Хилийн чанад дахь Монголчуудад тулгамддаг асуудлуудыг илрүүлж тогтооход чиглэх зорилтуудыг дэвшүүлсэн.

Судалгааны асуулт

Хилийн чанад дахь Монголчуудад тулгамддаг асуудлуудыг судлах явцад Монгол Улсын Засгийн газар хилийн чанад дахь иргэддээ анхаарал хандуулдаг уу? гэсэн асуултыг тавихад хүргэсэн.

Судалгааны ажлын шинэлэг тал

Монгол Улсын дотоод шилжилт хөдөлгөөнд төвлөрсөн судалгааны ажил, тайлан, баримт бичгүүд харьцангуй олдоцтой байдаг ч гадаадын улс орнуудад ажиллаж, амьдарч байгаа Монголчууд

¹ Kyaing Kyaing Thet. “Pull and Push Factors of Migration: A Case Study in the Urban Area of Monywa Township, Myanmar”, (2012): p.1

мөн тэдэнд тулгардаг асуудал, бэрхшээлийн талаарх судалгаа хомс байдаг. Энэхүү судалгаагаар түүврийн аргаар сонгосон 250 орчим иргэдийн санал асуулга, ярилцлага болон салбарын мэргэжилтнүүдтэй ярилцсан ярилцлага, дүгнэлт, санал зэрэг мэдээллийг цуглуулан, нэгтгэн, боловсруулснаараа шинэлэг болсон.

Судалгааны арга зүй

Энэхүү судалгааны ажлыг холимог аргачлалаар хийсэн бөгөөд эхний үе шатанд олон улсын шилжилт хөдөлгөөний хэв маяг, өнөөгийн байдал, зохицуулалтын талаарх мэдээлэл цуглуулалтыг хоёрдогч эх сурвалжаас баримт бичгийн судалгааны арга ашиглан гүйцэтгэсэн ба дараагийн үе шатанд хилийн чанад дахь Монголчуудаас түүврийн аргаар асуулга авч, дараа нь мэргэжилтнүүдтэй ганцаарчилсан ярилцлага хийх замаар илүү нарийвчилсан мэдээлэлтэй болохыг зорьсон.

Зураг 1: Судалгааны арга зүй

Ийнхүү холимог аргачлалаар судалгааг явуулснаар нэг талыг баримталсан үр дүн гарахаас зайлсхийж эл асуудлаарх жирийн иргэдийн байр суурь болон мэргэжилтнүүдийн (НҮБ-ын Шилжилт Хөдөлгөөний Байгууллагын мэргэжилтнүүд болох Хөтөлбөрийн удирдагч Виктор Лутенко (Victor Lutenco), хөтөлбөрийн ажилтан М.Бямбасүрэн болон төслийн ажилтан С.Мөнхчулуун, түүнчлэн ОУШХБ-ын Дэлхийн Бодлогын Төслийн (Global Policy Project) ахлагч, Бритиш Колумбиагийн Их Сургуулийн профессор, доктор Жулиан Диеркес (Julian Dierkes) үзэл бодлыг тусгаж, тулгамдаж буй асуудлыг олон талаас нь үнэлэн дүгнэхийг эрмэлзсэн.

Сэдвийн судлагдсан байдал

Гадаад хэл дээр олон улсын шилжилт хөдөлгөөн болон тэдгээрт тулгамдсан асуудлын талаарх судалгаа нэлээд хийгддэг, тухайлбал НҮБ-ын Шилжилт Хөдөлгөөний Байгууллагаас жил бүр гаргадаг Шилжилт хөдөлгөөний тайлан (World migration report), Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагаас дээрх сэдвээр эрхлэн гаргасан судалгааны нийтлэлүүд, тухайлбал "Олон улсын шилжилт хөдөлгөөн: Даяаршил" 2009, "Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний үндсэн чиг хандлага" 2003, цагаачлал ба шилжилт хөдөлгөөний нэрт судлаач Стивен Кэстлс (Stephen Castles)-ын "21-р зууны эхэн үеийн олон улсын шилжилт хөдөлгөөн: Дэлхийн чиг хандлага ба асуудлууд" (International migration at the beginning of the twenty-first century: Global trends and issues) 2002, мөн диаспора болон цагаачдын улс төрийн оролцооны сэдвээр голдуу бүтээл гаргадаг Лондонгийн Эдийн засаг, улс төрийн их сургуулийн Олон улсын харилцааны тэнхимийн судлаач Эва Остергаард-Нильсен (Eva Шstergaard-Nielsen)-ий "Олон улсын шилжилт хөдөлгөөн ба Илгээгч улсууд: Гол асуудлууд ба Үндсэн санаа" (International Migration and Sending Countries: Key Issues and Themes) 2003 зэргийг дурдаж болно.

Монгол Улсын шилжилт хөдөлгөөний талаар хийгдсэн судалгаа маш цөөн, тэр дундаа Монгол Улсын олон улсад хийх шилжилт хөдөлгөөний талаар судалгаа ихээхэн хязгаарлагдмал байдаг. Гэхдээ АНУ-ын Монтерей дахь Мидлбери олон улс судлалын хүрээлэнгийн профессор Цунео Акаха /Tsuneo Akaha/-ын “Монгол дахь олон улсын шилжилт хөдөлгөөн, хүний аюулгүй байдал ба түүний хөгжил” (International Migration and Human Security and Development in Mongolia) хэмээх судалгаа, МУИС-ийн ОУХНУС-ийн ахлах багш Д.Оюунсүрэнгийн 2011 “Brain drain or Brain gain: The case of Mongolia” судалгаа, НҮБ-ын ОУШХБ Монгол Улс дахь дотоод шилжилт хөдөлгөөний судалгааг түлхүү хийсээр ирсэн бөгөөд 2020 оноос эхлэн гадаад шилжилт хөдөлгөөний судалгааны ажлууд эхний шатанд явж байгаагийн нэг жишээ бол НҮБ-ын ОУШХБ-ын Монгол дахь салбар нь Хилийн чанад дахь Монголчуудын зөвлөлтэй хамтран “Хилийн чанадад үйл ажиллагаа явуулдаг Монголчуудын холбоо, байгууллага, үндсэн шинж чанар, хөгжлийн ерөнхий хэрэгцээний талаар” 2021 оны 7-р сард хийсэн судалгаа, мөн МУИС-ийн Улс төр судлалын тэнхимийн Дэд Профессор Д.Бумдарийн “Монгол ба Олон улсын шилжилт хөдөлгөөнд КОВИД-19-ийн нөлөө тойм судалгаа” (2020) зэрэг цөөн тооны судалгаануудыг зайлшгүй дурдах ёстой. Түүнчлэн Хилийн чанадад буй монгол иргэдэд хандсан нэгдмэл цогц бодлого хэрэгжүүлэх, иргэдэд тулгарч буй асуудлын шийдлийг тодорхойлох, хилийн чанадад буй Монгол Улсын иргэдээс эх орныхоо хөгжил дэвшилд хувь нэмрээ оруулах нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилго бүхий Монгол Улсын Засгийн газраас 2016 онд баталсан “Дэлхийн Монголчууд” хөтөлбөрийг² дурдвал зохино. Тус хөтөлбөрт олон улсын томъёолж буй “brain circulation” буюу иргэд мэдлэг, боловсрол, үйл ажиллагаа, харилцаа холбоогоор эх орныхоо бүтээн байгуулалтад хувь нэмрээ оруулахыг дэмжих, иргэний бүртгэлийг сайжруулах, иргэдийн нийгэмлэг холбоодтой хамтран ажиллах зорилтуудыг тусгасан байна. Дээрх хөтөлбөр хэрэгжихээс өмнө хилийн чанад дахь монголчуудаа эргүүлэн татахын тулд Үндэсний хөгжил шинэтгэлийн хорооноос “Зөгийн үүр” хөтөлбөрийг 2010 онд боловсруулж байв³. Тус хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хувьд хэдийгээр сайн эхлэл тавигдсан ч одоо тус зөвлөл нь ямар үйл ажиллагаа явуулж байгаа нь тодорхойгүй байна⁴. Доктор О.Нямдаваа нь “Дэлхийн Монголчууд” хэмээх анхны номыг дэлхийн өнцөг бүрийн монголчуудыг холбох зорилгоор англи хэлээр хэвлүүлсэн нь мөн энэ салбарын судалгаанд өөрийн хувь нэмрийг оруулсан байдаг.

Монгол Улсын ГХЯ, Үндэсний статистикийн хороо болон НҮБ-ын Шилжилт хөдөлгөөний байгууллагаас зохион байгуулсан “Гадаад улсад оршин суугаа Монгол Улсын иргэдийн нөхцөл байдал” судалгаа 2023 оны 6 сард зохион байгуулагдаж өндөрлөснийг энд цохон тэмдэглэх нь зүйтэй.

Түлхүүр үгс: Шилжилт хөдөлгөөн, олон улсын шилжилт хөдөлгөөн, Монгол Улс.

2. СУДАЛГААНЫ ОНОЛ

Шилжилт хөдөлгөөний талаарх ерөнхий ойлголт

Хүн амын шилжилт хөдөлгөөн (migration)-ий үндсэн ойлголт нь түр болон урт хугацаагаар суурьших зорилготойгоор нэг газраас нөгөөд шилжих хувь хүн ба бүлэг хүмүүсийн хөдөлгөөнөөр тодорхойлогддог.⁵ Олон улсын түвшинд шилжилт хөдөлгөөний талаар нийтээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн тодорхойлолт байхгүй хэдий ч цөөн хэдэн эх сурвалжаас боловсруулан гаргасан тодорхойлолтыг ашиглаж болно хэмээн үздэг байна.⁶ Тухайлбал, НҮБ-ын Эдийн засаг нийгмийн харилцааны асуудал эрхэлсэн газраас /ЭЗНХАЭГ/ 1998 онд гаргасан “Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний статистикийн зөвлөмж”, ОУШХБ-ын тодорхойлолт зэргийг дурдаж болно.

2 “ДЭЛХИЙН МОНГОЛЧУУД” ХӨТӨЛБӨР /БҮРЭН ЭХЭЭРЭЭ/. (2016) <https://mfa.gov.mn/32520>

3 “Зөгийн үүр” хөтөлбөрийн тухай <https://sites.google.com/site/scprojectteam/my-page>

4 Damdinsuren, Oyunsuren, “BRAIN DRAIN OR BRAIN GAIN: THE CASE OF MONGOLIA”. (2011): p.13

5 Enni Kallio. “Human Migration: Implications and Opportunities for Conservation”, (2016): p.6

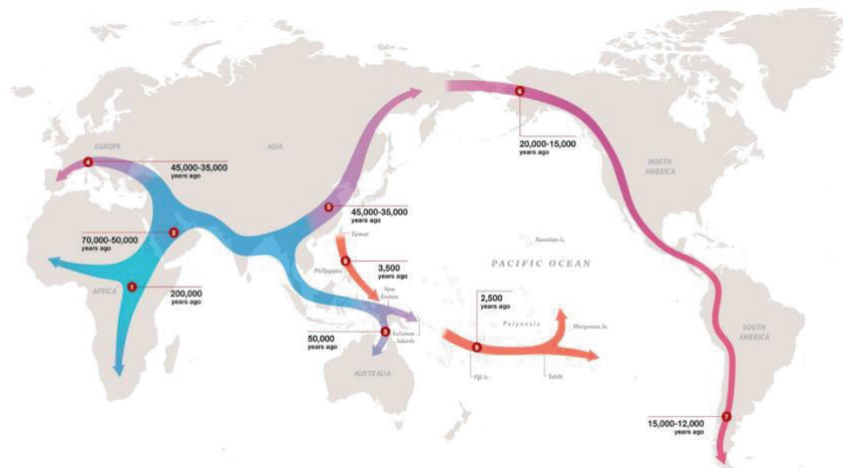
6 IOM’s World Migration Report 2020 (IOM, 2020): p.5

7 “Who is a migrant?” <https://www.iom.int/node/102743>

Энэхүү нэр томъёог бүрэн дүүрэн ойлгохын тулд шилжилт хөдөлгөөнийг зохицуулах салбарт тэргүүлэн ажилладаг НҮБ-ын төрөлжсөн байгууллага болох Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний байгууллагын (ОУШХБ) тодорхойлолтыг авч үзэх нь зүйтэй. Тус байгууллага нь энэхүү ойлголтыг “Хүн амын шилжилт хөдөлгөөн гэдэг нь олон улсын хил давсан эсвэл тухайн улс доторх хувь хүн, бүлэг хүмүүсийн шилжилт хөдөлгөөнийг хэлэх бөгөөд энэ нь оршин суух хугацаа, шилжих шалтгаанаас үл хамааран хүмүүсийн аливаа төрлийн шилжилт хөдөлгөөнийг хамарсан үйл явц юм. Үүнд дүрвэгсэд, цагаачид, эдийн засгийн цагаач, болон гэр бүлээ нэгтгэх зэрэг бусад зорилгоор шилжин суурьшиж буй хүмүүсийн шилжилт хөдөлгөөн багтана.”⁸ хэмээн тодорхойлсон байдаг.

Шилжилт хөдөлгөөний түүхэн үе шат

Шилжилт хөдөлгөөний түүх нь Африкийн Рифтийн хөндийд хүн төрөлхтөн үүссэн үеэс эхэлсэн бөгөөд тэр газраас МЭӨ 200 000-с МЭӨ 5000 орчим онуудын хооронд өнөөгийн оюун ухаант хүний өвөг болох Хомо Сапиенсууд Европт, дараа нь бусад тивд тархсан билээ.⁹ Хүн төрөлхтөн шинэ боломжуудыг эрэлхийлэхийн тулд шилжилт хөдөлгөөн хийх болсон бөгөөд ихэнх тохиолдолд нийгмийн болон хүрээлэн байгаа орчин дахь нөхцөл байдал доройтсоноос болоод нүүж байв.¹⁰ Ийнхүү хүмүүс дэлхий даяар тархаж, зарим хэсэг нь ургамал амьтан ихтэй, цаг уурын хувьд тааламжтай газруудыг нээн илрүүлэх болсноор хүмүүс аажмаар нүүдэллэхээ больж суурьших болжээ.

Зураг 2: Хүн төрөлхтний эртний шилжилт хөдөлгөөн.
Эх сурвалж: National Geographic Image Collection

Шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөгч хүчин зүйлс

Лондонгийн Их Сургуулийн профессор Ричард Блэк (Richard Black) 2011 онд хэвлүүлсэн “Шилжилт хөдөлгөөн ба дэлхийн байгаль орчны өөрчлөлт – Шилжин суурьшилтад нөлөөлөгч зүйлсийн тойм” (Migration and Global Environmental Change – Review of Drivers of Migration) эрдэм шинжилгээний өгүүлэлдээ хүний шилжилт хөдөлгөөний чиглэл, давтамжид нөлөөлдөг макро түвшний таван хүчин зүйлийг тодорхойлсон. Үүнд: улс төр, хүн ам зүй, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчны хүчин зүйлс багтана.¹¹ Хүн амын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөгч таван хүчин зүйлээс эдийн засаг, хүн ам зүйн хүчин зүйлүүд дэлхийн хүн амын шилжилт хөдөлгөөнд хамгийн их нөлөөлдөг хэмээн Калифорнийн их сургуулийн (University of California) судлаач Филип Мартин (Philip Martin) үзсэн байна.¹² Гэсэн хэдий ч эдгээр таван хүчин зүйлс нь дангаараа шилжилт хөдөлгөөнийг бий болгох нь маш ховор тохиолдол бөгөөд, харин аливаа хувь хүн,

8 International Organization for Migration. “Glossary on Migration”, (2019): p.137

9 Koser, Khalid. “International migration: a very short introduction”. Oxford University Press. (2007): p.1

10 Fisher, M. H. “Migration: A world history.” Oxford University Press. (2014): p. 12

11 Black, Richard & Adger, W. & Arnell, Nigel & Dercon, Stefan & Geddes, Andrew & Thomas, David. “Migration and Global Environmental Change. Global Environmental Change-human and Policy Dimensions”. (2011)

12 Martin, P. ‘The Global Challenge of Managing Migration’. Population Bulletin, Population Reference Bureau. (2013).

бүлэг хүмүүсийн шилжилт хөдөлгөөний шийдвэрт нөлөөлөхийн тулд янз бүрийн түвшинд өөр хоорондоо нягт уялдаатайгаар хамтран ажилладаг.

Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний өнөөгийн байдал

2020 онд дэлхий даяар 281 сая орчим хүн олон улсын цагаач гэсэн статустай байсан бөгөөд энэ нь дэлхийн хүн амын 3.6 хувьтай тэнцэх тоо юм.¹³ Энэхүү үзүүлэлтийг дэлхийн нийт хүн амтай харьцуулбал шилжилт хөдөлгөөн хийж байгаа хүмүүс нийт хүн амын маш бага хувь байгаагаас төрсөн эх орондоо үлдэж, суурьших нь олон нийтийн жишиг хэвээр байсаар байгааг харуулж байна. Гэсэн хэдий ч жил ирэх тусам олон улсын шилжилт хөдөлгөөн цар хүрээгээ улам тэлсээр байгаа бөгөөд 2050 он гэхэд олон улсын цагаачдын тоо 330.9 сая болж нэмэгдэх хандлагатай байна.¹⁴

3. СУДАЛГАА, ҮР ДҮН

Монгол Улсын олон улсын шилжилт хөдөлгөөний өнөөгийн байдал

Монгол Улс ардчилсан тогтолцоонд шилжсэн 1990 оноос Монгол Улсын иргэд гадаадын улс орнууд руу зорчиж, дэлхийн өнцөг булан бүрт ажиллаж, амьдарч, сурч, мөн суурьшсан амьдрах болсноос хойш Монгол руу чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөнтэй харьцуулбал Монголоос гадагшаа чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөн хол давсан үзүүлэлттэй бөгөөд, мөн судалгааны ажлын зорилгынхоо хүрээнд гадагш чиглэх буюу хилийн чанад дахь Монголчуудын талаарх судалгаанд илүү төвлөрсөн болно.

НҮБ-ын Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний статистикаас үзвэл 2019 оны байдлаар 73 488 хүн,¹⁵ үүнийг Монгол Улсын статистиктай харьцуулбал 2015 оны байдлаар 120 мянган иргэн хилийн чанадад оршин суугаа судалгаа байдаг¹⁶ бөгөөд энэ тоо нь манай улсын нийт хүн амын 4 хувийг эзэлж байсан юм. Үүнтэй харьцуулахад ГХЯ-аас гаргасан тоон мэдээллээр 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар /2019.12.31/ гадаадад 197000 мянган Монгол иргэд оршин сууж байгаа¹⁷ гэвэл дөрвөн жилийн хугацаанд хилийн чанадад оршин суугаа иргэдийн тоо 40 хувиар өссөн бөгөөд нийт хүн амын 6 орчим хувь болж өссөн байна.

Дээрх тоон мэдээлэл өөр хоорондоо зөрж байгаа нь улс орнуудын мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах аргачлалууд харилцан адилгүй байдаг, мөн улс орнуудын тооллого хийх давтамж өөр хоорондоо зөрдөг зэргээс үүдэлтэй юм. Монгол Улсын хувьд 10 жил тутам хийгддэг хүн амын тооллогоор 2010 онд 107 140 иргэд гадаадад оршин сууж байснаас 51 гаруй хувийг нь мэргэжил эзэмшсэн, хөдөлмөр эрхлэх насны иргэд эзэлж байв.¹⁸ Харин хүн ам, орон сууцны 2020 оны ээлжит тооллогын дүнгээр гадаадад оршин суугаа 122 301 иргэн тоологдож 2010 оноос 14.2 хувиар өсжээ.

Хэрэв ГХЯ-ны тоон мэдээлэл болох нийт 197 000 монголчууд хилийн чанадад ажиллаж, амьдарч байна гэж үзвэл, энэхүү тоо баримтыг нягталбал: АНУ-д 40.1 мянга, ЕХ-ны улсуудад 43.7 мянга, БНСУ-д 50.8 мянга, Япон улсад 16.3 мянга, Австрали улсад 7.0 мянга, харин 39.1 мянган Монголчууд бусад орнуудад тус тус оршин сууж байна.¹⁹

13 UN DESA. "International Migrant Stock 2020: Destination and origin" 2020a: p.1

14 M.Hofmann, A.Jolivel, D.Huss, C.Ambiaux. "International Migration: Drivers, Factors and Megatrends". (March, 2020): p.2

15 United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2019): International Migrant Stock 2019 <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates19.asp>

16 Үндэсний статистикийн хороо. "Үндсэн үзүүлэлтүүд 2015" <http://www.nso.mn>

17 Монгол Улсын Гадаад Харилцааны Яам. "Түгээмэл асуулт, хариулт" <https://mfa.gov.mn/faq>

18 Монгол Банк, Чех улс дахь Монголчуудын Холбоо. "БНЧУ-д ажиллаж, амьдарч буй Монгол иргэдийн мөнгөн гуйвуулгын хэмжээг тооцоолох түүвэр судалгаа" (2012): p.2

19 Home Mortgage Corporation. "Гадаадад ажиллаж, амьдарч буй иргэдийн тоо". <http://hmc.mn/medee/v/6?fbclid=IwAR1PULuLkzhgpCfdDPbTQqaoHwBK7J0j7BdOtlr9R6oUrmyOzbyVuGdja WY>

Дэлхийн банкнаас гаргасан судалгаагаар хилийн чанадад байгаа Монголчууд 2020 онд

548.8 сая ам.долларыг эх орон руугаа шилжүүлсэн ба энэ нь ДНБ-ий 4.2%-тай тэнцэж байна.²⁰ Гэвч энэ бол зөвхөн банк болон мөнгөн гуйвуулгын системээр дамжин ирсэн албан ёсны бүртгэлтэй мөнгөн дүн бөгөөд бүртгэлгүй бусад сувгуудаар эх орон руугаа шилжүүлсэн мөнгөн гуйвуулгын хэмжээ бодит байдал дээр дээрх үзүүлэлтийг хол давна. Монгол Улсын нийт татварын орлого 9.2 их наяд төгрөг²¹ байгаагаас 65.3%-ийг ТОП 100 ААН бүрдүүлдэг.²² Тэгвэл гадаадад байгаа Монголчуудын шилжүүлсэн мөнгөн гуйвуулгын хэмжээ нийт татварын орлогын 16.6%-тай тэнцэж байна. Өөрөөр хэлбэл хилийн чанад дахь монголчууд Монгол Улсын ДНБ-ий дор хаяж 4.2%-ийг бүрдүүлдэг манай улсын идэвхтэй баялаг бүтээгчид юм.

Монгол Улс дахь олон улсын шилжилт хөдөлгөөний тулгамдсан асуудал

Дэлхийн банкны шилжилт хөдөлгөөн ба хөгжлийн товч мэдээний тооцоогоор 2021 онд бага, дунд орлоготой орнууд руу гуйвуулсан мөнгөний хэмжээ өнгөрөгч оныхоос 7.3 хувиар өсөж, 589 тэрбум долларт хүрэх төлөвтэй байна.²³ Ийнхүү хоёр дахь жилдээ бага, дунд орлоготой орнууд руу илгээсэн мөнгөн гуйвуулгын урсгал нь гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт (Foreign Direct Investment – FDI) болон хөгжлийн албан ёсны тусламжийн (Official Development Assistance - ODA)²⁴ дүнгээс давж байгаа юм. Тухайлбал 2019 онд бага, дунд орлоготой орнууд руу илгээсэн мөнгөн гуйвуулгын урсгал нь 548 тэрбум ам.долларт хүрч түүхэнд урьд өмнө нь байгаагүй үзүүлэлтийг харуулсан бол, гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтын урсгал 534 тэрбум ам.доллар харин хөгжлийн албан ёсны тусламж 166 тэрбум ам.доллар байсан.²⁵ Эдийн засгийн хүндрэлтэй үед, тэр тусмаа дэлхий нийтийг хамарсан цар тахлын үед, цагаачдын илгээж буй мөнгөн гуйвуулга эх оронд нь хоол хүнс, эрүүл мэнд, боловсрол зэрэг нэн шаардлагатай зүйлсэд өрхийн зарцуулалтыг дэмжих замаар амьдралын чухал хэрэгцээг хангахад чухал үүрэг гүйцэтгэдэг.

Тиймээс цаашид Монгол улсын олон улсын шилжилт хөдөлгөөнд тулгамдаж буй асуудлыг судлаж, нөхцөл байдлыг сайжруулах боломж боллоцоо, нөхцөлүүдийг тодруулахад холбогдох мэргэжилтнүүдийн байр суурь болон олон нийтийн ерөнхий хандлага, дэмжлэгийн байдлыг илрүүлэх шаардлага тулгарч байна.

Үүний хүрээнд түүврийн аргаар сонгосон 250 орчим хүнийг хамарсан санал, асуулга болон олон улсын шилжилт хөдөлгөөнийг чиглэлийн ээр судалгаа шинжилгээний чиглэлийн мэргэжилтнүүдтэй ярилцсан ярилцлага, дүгнэлт, санал бүхий хоёр хэсгээс бүрдсэн судалгааг явуулав.

Судалгааны үр дүн

Монгол Улсын олон улсын шилжилт хөдөлгөөний өнөөгийн байдлыг тодорхойлох зорилго бүхий нийт 14 асуулттай асуулга 23 оронд тархан суурьшсан нийт 232 хүнээс 2021 оны 11-р сарын 18-наас 12-р сарын 2-ны өдөр хүртэл нийт хоёр долоо хоногийн хугацаатайгаар явуулсан.

20 The World Bank. "Personal remittances, received (% of GDP)- Mongolia" (2010-2020) <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.DT.GD.ZS?end=2020&locations=MN&start=2010&view=chart>

21 OECD "Details of Public Revenue-Mongolia" <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REVMNG>

22 Б.Делгөөн. "Монгол Улсын ТОП 100 ААН ба онцлох үзүүлэлтүүд" (2020) <https://ikon.mn/n/lvxf>

23 The World Bank. "Migration and Development Brief 33". <https://www.worldbank.org/en/topic/socialprotectionandjobs/publication/migration-and-development-brief-33>

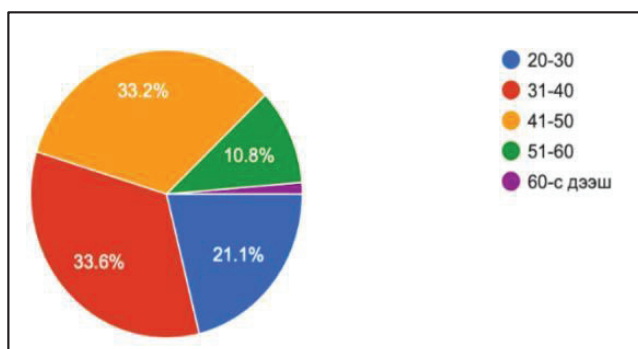
24 Хөгжлийн албан ёсны тусламж (ODA) нь хөгжиж буй орнуудын эдийн засгийн хөгжил, сайн сайхан байдлыг дэмжих зорилготой засгийн газрын тусламж ба үүнд цэрэг армийн зориулалттай зээл, тусламжийг оруулдаггүй болно.

25 The World Bank. "Remittance flows register robust 7.3 percent growth in 2021". (Nov 17, 2021). <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/11/17/remittance-flows-register-robust-7-3-percent-growth-in-2021>

Хүснэгт 1: Судалгааны хамрах хүрээ

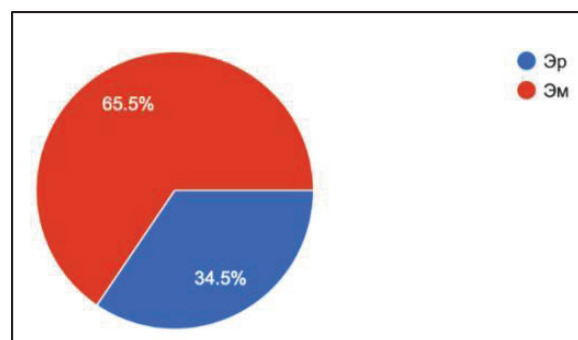
№	Хамрах хүрээ	Түүврийн хэмжээ		№	Хамрах хүрээ	Түүврийн хэмжээ	
		Тоо	Хувь			Тоо	Хувь
1	АНУ	80	34.4 %	13	Испани	4	1.7 %
2	Франц	47	20.2 %	14	Австри	3	1.3 %
3	Их Британи	14	6.0 %	15	Энэтхэг	3	1.3 %
4	Швед	12	5.2 %	16	Хятад	2	0.9 %
5	БНСУ	12	5.2 %	17	Япон	2	0.9 %
6	Канад	11	4.7 %	18	Словак	2	0.9 %
7	Герман	8	3.4 %	19	Дани	1	0.4 %
8	Унгар	7	3.0 %	20	Сингапур	1	0.4 %
9	Швейцарь	6	2.6 %	21	Итали	1	0.4 %
10	Австрали	5	2.2 %	22	Шинэ Зеланд	1	0.4 %
11	Чех	5	2.2 %	23	Казахстан	1	0.4 %
12	Бельги	4	1.7 %				
Нийт						232	100.0%

Эх сурвалж: Зохиогч

Зураг 3:

Судалгаанд оролцогчдын насны байдал

Зураг 4:

Судалгаанд оролцогчдын хүйсийн байдал

Монголоос явах болсон шалтгааныг эрэмбэлбэл:

Амьдрах орчноо дээшлүүлэх-49.1%, Ажил хөдөлмөр эрхлэх-46.6%, Сурч боловсрох-43.5%, Монгол Улс дахь эдийн засгийн тогтворгүй байдал-31%, Монгол Улс дахь хууль эрх зүйн тэгш бус байдал-26.3%, Хүүхдээ сургуульд сургахын тулд-27.2%, Төрийн дарамт шахалт- 8.2% гэж тус тус хариулсан байна.

Судалгаанд оролцогчид Монгол дахь амьдралын нөхцөлөө сайжруулах шалтгаанаар голчлон шилжилт хөдөлгөөн хийсэн бөгөөд, үүний дараагаар ажил хөдөлмөр эрхлэхээр явсан байна. Үүнээс үзэхэд, Монгол Улсын хувьд шилжилт хөдөлгөөн хийх гол түлхэх хүчин зүйлс бол иргэдийн амьжиргааны түвшин доогуур буюу амьдралын өртөг өндөр, мөн дундаж цалингийн хэмжээ бага гэдгийг илэрхийлж байна.

Харин “Суурьшин амьдрахаар шийдсэн шалтгаан”-ы талаар 71.6% “Орлого, ажил хөдөлмөр” гэсэн нь давуу хариулт өгсөн байна.

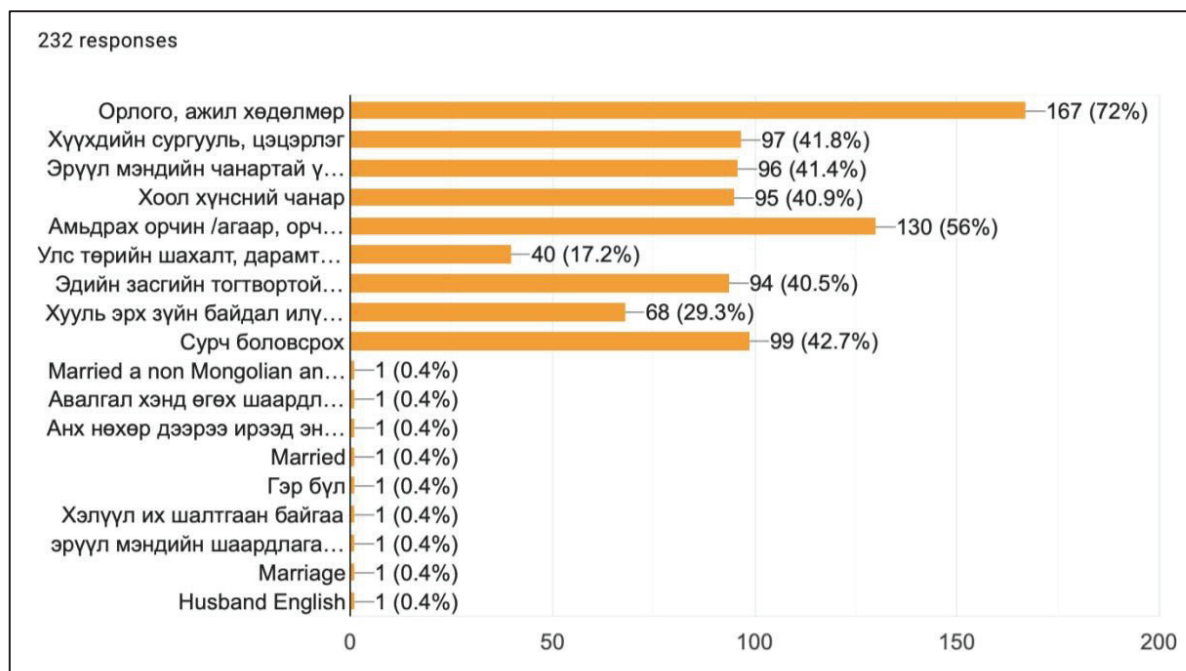

График 1: Хилийн чанадад суурьшиж амьдрах болсон шалтгаан

Дээрх үзүүлэлтээс харахад гадаадын орнууд, тэр дундаа дийлэнх оролцогчдын амьдарч байгаа хөгжингүй орнуудад дундаж цалингийн хэмжээ өндөр, хүн өөрийн хөдөлмөрийг бодитоор, шударгаар үнэлүүлж чаддаг, амьжиргааны түвшин өндөр, мөн Монголд хамгийн их дутагддаг зүйл болох хүний амьдрах орчин буюу агаар, орчны бохирдолгүй гэсэн эдгээр татах хүчин зүйлс байдаг гэсэн дүр зураг харагдаж байна.

Монгол Улсын талаарх мэдээ мэдээллийг “Нийгмийн сүлжээ” 74.7%, 11.6% нь “Хэвлэл мэдээлэл” болон 12% нь “Монгол дахь гэр бүл, найз нөхөд” - с авдаг бөгөөд дийлэнх нь эх орондоо буцаж суурьших хүсэлгүй байгаа нь Монгол Улс гадаад дахь Монголчуудын хувьд татах хүчин зүйлсээс илүү түлхэх хүчин зүйлс ихтэй байгааг харж болно.

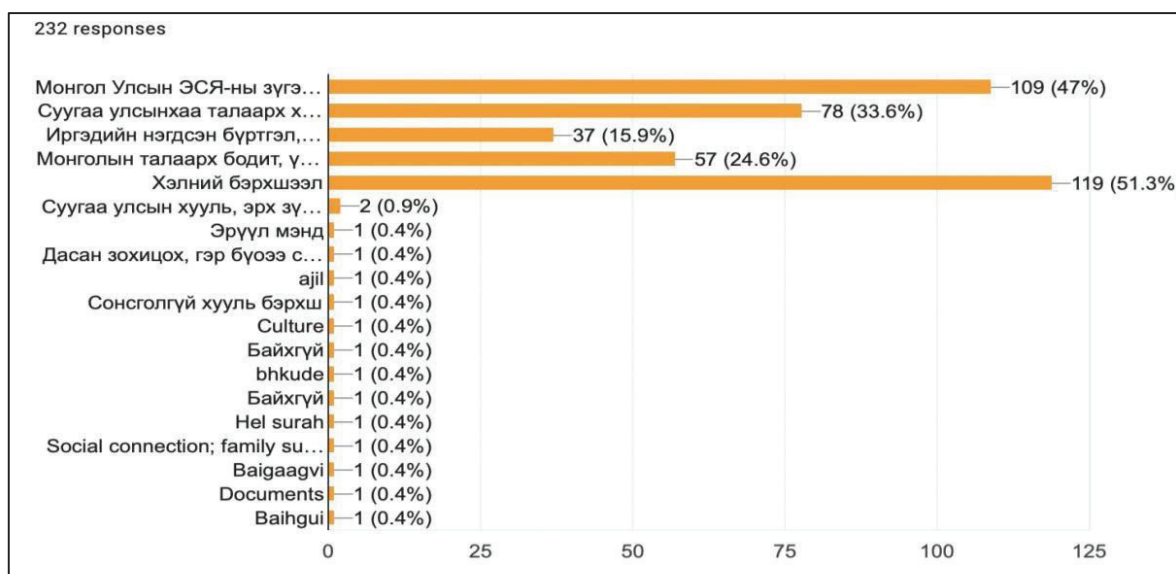

График 2: Хилийн чанадад амьдарч байх хугацаанд хамгийн их тулгарсан асуудлууд

Судалгаанд оролцогчдоос 51.3% нь Хэлний бэрхшээл, 47% нь Монгол Улсын ЭСЯ-ны зүгээс иргэддээ үзүүлэх дэмжлэг сул, 33.6% нь Суугаа улсынхаа талаарх хууль эрх зүйн зөвлөгөө авах боломж хомс, 24.6% нь Монголын талаарх бодит, үнэн зөв мэдээ, мэдээлэл дутмаг”, 15.9% нь Иргэдийн нэгдсэн бүртгэл, эргэх холбоо сул гэх хариултуудыг өгсөн.

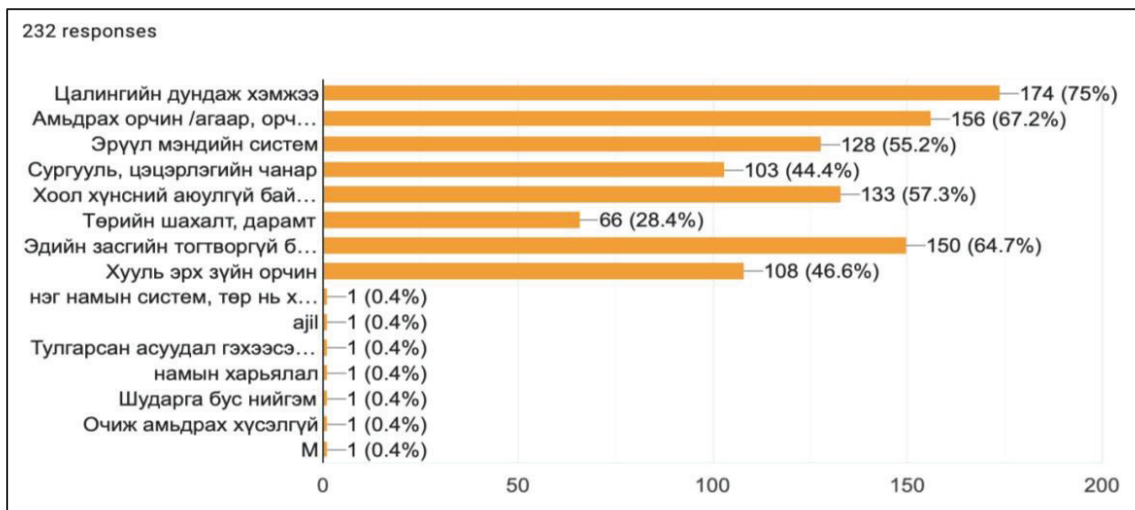

График 3: Монголд буцаж суурьшихад тулгардаг гол асуудлууд

Монгол Улсад буцаж суурьшихад тулгардаг гол асуудлуудын хувьд 75% Цалингийн дундаж хэмжээ, 67.2% Амьдрах орчин, 64.7% Эдийн засгийн тогтворгүй байдал, 57.3% Хоол хүнсний аюулгүй байдал, 55.2% Эрүүл мэндийн систем, 46.6% Хууль эрх зүйн орчин, 44.4% Сургууль, цэцэрлэгийн чанар, 28.4% Төрийн шахалт, дарамт гэсэн хариултыг өгсөн. Үүнээс харвал судалгаанд оролцогчдын дунд эдийн засгийн хүчин зүйлсээс болж тухайлбал, цалингийн дундаж хэмжээ, эдийн засгийн тогтвортой байдлыг эрэлхийлэн эх орон руугаа буцаж ирэхээс татгалзаж байгаа нийтлэг хандлага ажиглагдаж байна.

Мөн 51.6% нь гадаадад амьдарч байхад нь туслалцаа илүү үзүүлэх, харин 48.4% нь гадаад дахь Монголчуудыг буцааж ирүүлэхэд анхаарах гэсэн хариултыг өгсөн.

Хүснэгт 2: Хилийн чанад дахь Монголчуудад төр засгаас ямар дэмжлэг хамгийн их хэрэгтэй байдаг талаар

Чиглэл	Тулгамдсан асуудлууд	Хувь
ЭСЯ-дуудын үйл ажиллагааг сайжруулах чиглэлээр	ЭСЯ-ны хүнд суртал, харилцаа, үйлчилгээ хэцүү	32%
	ЭСЯ-ны үйлчилгээг цахим болгох, үнэн зөв мэдээллээр тогтмол хангах	
	Гадаадад байгаа Монголчуудыг оролцуулсан арга хэмжээ, үйл ажиллагаа идэвхтэй явуулах /Монголчуудын хоорондын сүлжээг бат бөх болгох, Монголчуудын холбоо зэргийг дэмжиж, үйл ажиллагаа явуулахад туслах/	
	Гадаадад бизнес эрхлэхэд дэмжих	
	Шинэ орчинд дасах, хууль, эрх зүйн зөвлөгөө мэдээллээр хангах	
Төрийн бодлого, үйлчилгээний чиглэлээр	Эх орондоо хөрөнгө оруулалт хийх, тусламж явуулах боломжийг хангах	41%
	Монгол дахь иргэдтэй адил төрийн үйлчилгээ авах боломж	
	Гадаад дахь иргэдтэйгээ эргэх холбоотой байх, Төрийн үйлчилгээг цахим болгох	
	Сонгуульд оролцох идэвхийг нэмэгдүүлэх	
	Эх орондоо хөрөнгө оруулалт хийх, тусламж үзүүлэхэд татвараар дэмжих	
	Гадаадад ажиллаж байгаа жилийг нь хөдөлмөрийн дэвтэрт бичих, тэтгэвэр гарахад ажилласан жилийг нь тооцох	
Давхар иргэншилтэй болох	Төрөөс үзүүлж байгаа бодлого, түүний чадвар сул байдал, шударга бус, найдваргүй байгаа иргэдээ дэмжсэн цогц бодлого хэрэгтэй талаар	
Төрөөс үзүүлж байгаа бодлого, түүний чадвар сул байдал, шударга бус, найдваргүй байгаа иргэдээ дэмжсэн цогц бодлого хэрэгтэй талаар		

Хүний эрхийн асуудлаар	Гадаадад амьдарч байх үед нь үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх боломж, нөхцөл	3%
	Гадаадад байгаа иргэдээ улсынхаа иргэд биш мэтээр хүлээн авч, ялгаварлан гадуурхах байдлыг арилгах	
	УИХ-д гадаад дахь иргэдийн төлөөллийг оруулах	
Хилийн чанад дахь иргэд эх орондоо буцаж ирэх нөхцөлийг бүрдүүлэх чиглэлээр Мэдээллээр хангах чиглэлээр	Монгол Улсад ажиллах боломж, баталгаат ажлын байр, бизнес эрхлэх боломж	44%
	Монгол Улс иргэддээ ээлтэй, тэгш хүртээмжтэй нийгмийг бүрдүүлэх	
	Хууль эрх зүйн орчинг дээшлүүлэх /тэгш бус байдал/	
	Монголдоо сурч боловсрох таатай орчинг бүрдүүлэх -Чанартай боловсрол	
	Монгол дахь эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах	13%
	Цалингийн хэмжээг нэмэгдүүлэх	
	Монголд орон сууц авах, газар өмчлөхөд дэмжлэг үзүүлэх	
	Монгол Улсыг дэлхийн тавцанд сурталчилах, Монгол бахархлыг иргэдэд өгөх	
	Монголд бизнес эрхлэхэд дэмжлэг үзүүлэх	
	Үнэн зөв мэдээллээр тогтмол хангах	
	Хууль эрх зүйн зөвлөгөө, мэдээллээр хангах	
	Сонгуультай холбоотой мэдээллээр хангах	

Эх сурвалж: Зохиогч

Судалгааны хоёрдугаар хэсэгт НҮБ-ын Шилжилт хөдөлгөөний байгууллагын /International Organization for Migration/ мэргэжилтнүүд болох Хөтөлбөрийн удирдагч Виктор Лутенко (Victor Lutenco), хөтөлбөрийн ажилтан М.Бямбасүрэн болон төслийн ажилтан С.Мөнхчулуун нартай тус бүр 50-80 минутын ганцаарчилсан дэлгэнгүй ярилцлага хийсэн.

Салбарын голлох мэргэжилтнүүдийн ярилцлагыг нэгтгэн боловсруулахад:

Монголчуудын гадаад руу чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөн хийх үндсэн шалтгаанууд:

- амьжиргаагаа дээшлүүлэхийн тулд хөдөлмөр эрхлэхээр явах
- мэдлэг чадвараа дээшлүүлэхийн тулд сурах

Хилийн чанадад байгаа Монголчуудад тулгамддаг гол асуудлууд:

- ЭСЯ болон КГ-уудын үйл ажиллагааны чанар болон хүртээмж
- Монгол руу очих нислэг цөөн
- Хилийн чанад дахь Монголчуудыг 100% хариуцан ажилладаг төрийн байгууллага Монголд байдаггүй
- Сонгууль өгөх эрхийнх нь хүрээнд сонгууль өгөх боломж бололцоо муу
- Мөнгөн гуйвуулгын шимтгэл өндөр, шилжүүлэхэд хамгийн түргэн шуурхай, хялбар, хямд аргаар шилжүүлэх нөхцөлийг нь бүрдүүлж өгөх, албан бус гуйвуулгын сувгаар үүсч болох эрсдлээс иргэдээ хамгаалах зэрэг зохицуулалтыг хийж өгөх нь зүйтэй.

Монголчууд эх орондоо буцан ирж амьдрахад тулгамддаг бэрхшээл, сорилт:

- “харласан” буюу визний хугацаагаа хэтрүүлэн амьдарч байсан хүмүүс эх орон руугаа буцахад өндөр хэмжээний торгууль төлөх болдог
- Буцаж ирсэн иргэдэд reintegration буюу нийгэмшиж чадахгүй байх асуудал үүсдэг.
- Монголын нийгмийн нөхцөл байдал, ажлын байр, эдийн засаг улам дордоод байгаа юм шиг гадаадад байгаа Монголчуудын нүдээр харагдаж байгаа болохоор буцаж ирэхгүй байх хандлагатай

Гадаад дахь Монголчуудтай холбоотой Монгол Улсын ЗГ-с хэрэгжүүлдэг бодлого, хөтөлбөр, тэдгээртэй холбоотой тулгамдсан асуудлууд:

- Монголын ЗГ-ын зүгээс Консулын газраас сайн үйлчилгээ үзүүлэх, нислэгийн тоог нэмэх, сонгууль өгөх эрхийг өгөх гэх зэрэг илүү өргөн хүрээг хамарсан хөтөлбөр хэрэгтэй Монгол Улс болон Хилийн чанад дахь Монголчуудын хооронд харилцан итгэлцэл үүссэний дараагаар харилцан ашигтай байдал, хувь нэмрийн талаар ярих
- Давхар иргэншлийг асуудлыг хэлэлцэх
- Төсөл хөтөлбөрүүд мэдлэг мэдээллээр дамжуулан хүмүүсийг эрсдэл, аюулд орохоос нь урьдчилан сэргийлэх
- Монгол хэл дээрх мэдлэг, мэдээлэл их дутмаг байдаг
- Нэгдсэн мэдээллийн порталтай болох
- Хүн болгон өөрсдийн онцлог, сонирхолын дагуу хамрагдах боломжтой маш олон төрлийн хөтөлбөр, төслүүдийг хэрэгжүүлэх
- Ямар төрлийн хүмүүс нь Монголдоо ирвэл илүү хувь нэмэртэй болох, ямар хүмүүс тэндээ байвал илүү хувь нэмэртэй гэдгийг тодорхойлон монголд авчрах, эсвэл тэнд нь дэмжих талаар хосолсон бодлого хэрэгжүүлэх

Монгол Улсын хувьд яг одоо ОУШХ-ний тулгамдаж байгаа асуудал:

- Гадаад дахь Монголчуудад хангалттай анхаарал хандуулдаггүй нь өөрөө асуудал
- Хилийн чанад дахь Монголчуудын талаарх ойлголтыг нэмэгдүүлж, тэднийг судлах Түүврийн аргаар авсан хаалттай, нээлттэй асуулга, мэргэжилтнүүдийн ярилцлага санал дүгнэлтүүдийг нэгтгэн боловсруулхад хариултууд давхцаж байсан.

Судалгааны үр дүнг боловсруулхад гадаад дахь Монгол иргэд тодорхой нөхцөлүүд хангагдсан тохиолдолд эх орондоо буцаж ирэх хүсэлтэй байдаг бөгөөд, үүнд баталгаат ажлын байр, бизнес эрхлэх боломж, цалингийн зөрүүг арилгах, иргэдэд ээлтэй нийгмийг бүрдүүлэх мөн гадаадад амьдарч байх үед нь тэдэнд чиглэсэн төрийн цогц бодлого хэрэгтэй талаар, өөрөөр хэлбэл гадаад улсад байхдаа ч гэсэн эх оронтойгоо эргэх холбоотой байх, төрийн үйлчилгээг Монгол дахь иргэдтэй ижил тэгш авах, улс төрийн идэвхтэй байх зэрэг болно. Гуравдахь тулгамдсан асуудал нь Монгол Улсыг төлөөлөн тухайн оронд суугаа ЭСЯ-дуудын үйл ажиллагааг сайжруулах, эх оронтойгоо холбогдоход нь гүүр болох зэрэг асуудлаар саналаа ирүүлсэн. Мөн үнэн зөв мэдээллээр тогтмол хангагдах, хүний эрхийн асуудлыг хөндсөн.

Үүнээс дүгнэн үзвэл хилийн чанад дахь Монголчууд эх орондоо буцаж ирэхийг эрмэлзэж байдаг, мөн гадаадын улс оронд амьдарч байхдаа төрийн бодлого, үйлчилгээг авах замаар эх оронтойгоо холбоотой байхыг хүсдэг, мөн ЭСЯ-аар дамжуулан эх орондоо хөрөнгө оруулах, дэмжлэг авах хүсэл сонирхолтой байдаг нь судалгаагаар харагдлаа.

4. ДҮГНЭЛТ, САНАЛ ЗӨВЛӨМЖ

Судалгааны ажлын хүрээнд олон улсын шилжилт хөдөлгөөний талаар судлах, энэ сэдвийн ач холбогдлыг гаргаж ирэх, цаашлаад хилийн чанад дахь Монголчуудад тулгамдаж буй асуудлыг олж илрүүлэх зорилго тавьсан бөгөөд эл зорилгынхоо хүрээнд олон улсын шилжилт хөдөлгөөний өнөөгийн байдал, зохицуулалтыг таньж мэдэх, хилийн чанад дахь Монголчуудад тулгамддаг асуудлуудыг илрүүлж тогтооход чиглэх зорилтууд тавьж судлав. Монгол Улсын олон улсын шилжилт хөдөлгөөний өнөөгийн байдлын талаар судалгааны холимог арга ашиглан, 232 хүнээс түүвэр судалгаа хийж, ОУШХБ-ын мэргэжилтнүүдээс ярилцлагын аргаар ярилцлага авч өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудлуудыг тодорхойлохыг эрмэлзлээ.

Монгол Улсын нийт хүн амын 6%-ийг эзэлж байгаа хилийн чанад дахь Монголчууд амьжиргааны түвшнээ дээшлүүлэх, мэдлэг боловсрол эзэмших зорилгоор зорчиж улмаар амьдралын таатай орчины улмаас тэндээ үргэлжлүүлэн амьдардаг бөгөөд явсан иргэдийн 60% нь эх орондоо буцаж ирэх хүсэлгүй, буцаж ирэхгүй гэсэн шалтгаанаар Монгол Улсын улс төрийн тогтворгүй байдал, эдийн засаг бизнесийн дарамт, шүүх засаглалын шударга бус байдал, амьдрах таатай орчин хангагдахгүй байх, эрүүл мэнд ба боловсролын систем сул, цалингийн дундаж хэмжээ харьцангуй бага зэрэг шалтгаануудыг онцолжээ.

Мөн судалгаанд оролцсон иргэд болон мэргэжилтнүүдтэй ярилцсан ярилцлагад үндэслэн харахад гадаад дахь Монголчууд амьдралын наад захын стандарт хангагдсан тохиолдолд буцан ирж суурьшин, өөрсдийн боловсрол, мэдлэг туршлагаараа эх орондоо хувь нэмрээ оруулах чин хүсэлтэй байдаг нь харагдсан. Тэд энэ хүслээ өвөрлөн гадаад дахь Монголчуудад чиглэсэн цогц бодлого хэрэгжүүлэхийг төр засгаас хүсэмжилдэг бөгөөд хилийн чанадад олон жил амьдарсан иргэд итгэл найдвар алдран тэндээ үлдэж суурьших, үр хүүхдээ хөгжингүй орны амьдрах таатай орчинд өсгөж хүмүүжүүлэх шийдвэрийг гаргадаг байна.

Санал зөвлөмж: Монгол Улс нийт хүн амынхаа тоогоор дэлхийд 136-д жагсдаг, идэвхтэй ажиллах хүчний насны 1.1 сая хүн амтай орон. Гэтэл хөгжингүй орнуудад сурч, ажиллахаар явсан иргэд, тэдний гэр бүл, үр хүүхэд тухайн оронд ууссанаар идэвхитэй хөдөлмөр эрхлэх насны баялаг бүтээх боломжит иргэдээ алдах аюул нүүрлээд байна. Иймээс төр засгаас гадаад дахь Монголчуудыг хариуцан ажилладаг байгууллага, цогц бодлоготой байх, тэнд амьдарч байхад нь эргэх холбоотой байх, төрийн үйлчилгээгээр эндэх иргэдтэй адил тэнцүү хандах, улс төрийн идэвх оролцоог нэмэгдүүлэх, хөрөнгө оруулалтын таатай нөхцөлийг бүрдүүлэх, улс орондоо хувь нэмрээ оруулах боломжийг бүрдүүлэх зэргээр эх оронтой нь уях нь эргээд тэдний мэдлэг боловсрол, туршлагыг хүртэх, Монгол руу чиглэсэн мөнгөн урсгалыг нэмэгдүүлэх гэх зэрэг эдийн засаг, нийгмийн олон давуу байдлууд бий болох боломжтой юм.

Оюутны төрөлд тэргүүн байранд шалгарсан судалгаа:

МОНГОЛ УЛСАД БУЦАН ИРЭХ ШИЛЖИЛТ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ӨНӨӨГИЙН ХАНДЛАГА, ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

- Зохиогч:** **Г.Мягмарцэрэн**, Монгол Улсын Их Сургуулийн Шинжлэх Ухааны Сургуулийн Нийгмийн Ухааны Салбарын Эдийн засгийн тэнхмийн 4-р түвшний оюутан
Цахим шуудан: mmigaa0327@gmail.com
Утасны дугаар: 88206491
- Зохиогч:** **О.Цэнгүүн**, Монгол Улсын Их Сургуулийн Шинжлэх Ухааны Сургуулийн Нийгмийн Ухааны Салбарын Эдийн засгийн тэнхмийн 4-р түвшний оюутан
Цахим шуудан: tsenguunagar@gmail.com
Утасны дугаар: 95355912
- Удирдсан багш:** **Б.Мөнхжаргал**, Монгол Улсын Их Сургуулийн Шинжлэх Ухааны Сургуулийн Нийгмийн Ухааны Салбарын Эдийн засгийн тэнхмийн ахлах багш

Хураангуй

Монгол Улсад хүн амын орчин үеийн гадаад шилжих хөдөлгөөн эхлээд 30 аад жил өнгөрч байгаа ч холбогдох судалгааны ажлууд харьцангуй хангалтгүй байсаар байна. Сүүлийн жилүүдэд Монгол улсад дотоодын шилжих хөдөлгөөний асуудалд голцуу анхаарал хандуулж, гадаад буцан шилжих хөдөлгөөнийг орхигдуулах хандлага ажиглагдаж байна. Энэхүү судалгаагаар хүн амын гадаадаас буцах шилжих хөдөлгөөний нийгэм эдийн засгийн нөлөөг харуулж, мөн үүнд нөлөөлж буй хүчин зүйлсийг тодорхойлж, түүнчлэн шилжин ирэгсдэд тулгамдаж буй асуудлуудыг судлах зорилго дэвшүүлсэн болно. Судалгааны үр дүнд боловсрол, суралцах зорилготой эсэх, гэр бүлийн байдал, хөдөлмөр эрхлэлт гэх үзүүлэлт нөлөөлж байгааг тодорхойлсон.

Түлхүүр үгс: Буцах шилжилт хөдөлгөөн, хөдөлмөр эрхлэлт, эрх зүйн орчин, нөлөөлөгч хүчин зүйлс

УДИРТГАЛ

1. Үндэслэл

Гадаад шилжих хөдөлгөөн нь улс орны эдийн засагт эерэг болон сөрөг үр нөлөөг авч ирдэг. Монголын хувьд эдийн засгийн хүн амын цох үедээрээ явж буй улс юм. Энэ үед гадагш шилжих хөдөлгөөн ихэссэнээр боловсролтой иргэдээ гадагш алдах, хүн амын тоон өсөлтөнд сөргөөр нөлөөлдөг.¹ Иймд хүн амын гадаад шилжилт хөдөлгөөний эерэг дам нөлөөг зайлшгүй анхаарах шаардлагатай. Хүн амын гадаад шилжилт нь гадагшлах болон буцан ирэх гэсэн хоёр урсгалтай байна. Одоогийн байдлаар бидний анхаарал хандуулах шаардлагатай талбар нь хүн амын буцан ирэх хөдөлгөөн юм.

Монгол улсын гадаад бодлогодоо “иргэд гадаадад зорчсон иргэд эх орондоо эргэн ирж, хөгжил дэвшилд хувь нэмрээ оруулахыг дэмжсэн бодлого хэрэгжүүлэхэд түлхэц үзүүлэх”-ээр тусгасан байдаг.² Мөн Алсын хараа 2050-д “хүний эрхийг бүрэн хангасан улс болох”³, “үндэсний хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, хэрэгжилтэд хамаарал бүхий талуудын оролцоог хангасан зохистой тогтолцоог бүрдүүлэх”⁴, “хүн амын тогтвортой хөгжлийг дэмжих”⁵ зорилгуудыг тусгажээ. Тус зорилгуудада хүрэхийн тулд “2041-2050 хооронд ур чадвартай хүний нөөц бүрдүүлэх”⁶, “2021-2030 хооронд

¹ Монгол улс лахь гадаад шилжих хөдөлгөөний өнөөгийн хандлага, төлөв байдал, Б.Мөнхжаргал, Монголын хүн амын сэтгүүл, 2021 Дугаар 31 давхар ишлэв (Worldbank, 2019;)

² Монгол улсын гадаад бодлогын үзэл баримтлал, 2011

³ Алсын хараа 2050, Зорилго 5

⁴ Алсын хараа 2050, Зорилт 5.5

⁵ Алсын хараа-2050” монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа, Зорилго 2.3

⁶ Зорилго 4.5, III үе шат

хүний эрхийг хангахад чиглэсэн олон талт түншлэлийг хөгжүүлэх”⁷, “2041-2050 онд Хүн бүрийн эрх, эрх чөлөөг баталгаатай эдлүүлэх хүний эрхийн түгээмэл соёл төлөвшүүлэх”⁸ зэрэг зорилтууд үйл ажиллагааг төлөвлөжээ. Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд зааснаар хүн бүр шилжих хөдөлгөөнд хамрагдах эрхтэй. Энэ эрхийг бүрэн эдлүүлэх нь Монгол улсын алсын зорилгод хамааралтай байна. Мөн Алсын хараа 2050 монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд тусгаснаар “Гадаадад сурч, хөдөлмөрлөж байгаа монгол иргэдийн мэдээллийн сан бүрдүүлж, тэднийг иргэний эрхээ эдлэх боломж, нөхцөл бүрдүүлэх үйл ажиллагааг төлөвлөсөн байна.

Түүнчлэн монгол улс нь Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний байгууллагад нэгдэн орсноороо Шилжигч ажилчид, түүний гэр бүлийн эрхийг хамгаалах тухай конвенцоор дараах үүргийг хүлээсэн байна:

1. Буцан шилжихтэй холбоотой эд хөрөнгө татвар хөнгөлөлтийн эрх зүйн орчин бүрдүүлэх⁹
2. Шилжигч ажилчдад бүхий л талаар зохистой үйлчилгээ үзүүлж, мэдээллээр хангах, интерацитай холбогдуулан шаардлагатай бодлого, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх.¹⁰

Монгол улс шилжин ирэгсдийг дэмжих бодлого баримтлахаар тусгасан ч буцах шилжих хөдөлгөөнд буй тулгамдсан асуудлыг энэхүү бодлого, зохицуулалтаар шийдвэрлэхэд хангалтгүй байна. Иймд Монгол улс олон улсын өмнө хүлээсэн үүрэг, улс орны алсын хараад тусгасан зорилгуудыг гүйцэлдүүлэхийн тулд Монгол улс тоо шинжилгээ, зорилтот судалгаанд суурилсан зохистой бодлого хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

Үүний тулд Гадаадаас шилжин ирэгсдэд нөлөөлж буй хүчин зүйлийг тодорхойлсноор гадаадад байгаа шилжин ирэх хүсэлтэй ч энэ хүслээ биелүүлэх боломжгүй байгаа иргэдийн хувьд ямар хүчин зүйлс нөлөөлж байгааг судлах шаардлагатай. Иймд эдгээр хүчин зүйлсийг эконометриксийн аргааг тодорхойлохыг зорилоо.

2. Судлагдсан байдал

Гадаад шилжилт хөдөлгөөний нэг хэсэг болох буцах шилжилт хөдөлгөөнтэй холбоотойгоор монгол улсын хувьд гадаад шилжих хөдөлгөөний хүрээнд:

№	Нэр, Зохиогч, Огноо	Агуулга
1	Монгол улсын гадаад шилжих хөдөлгөөний судалгаан дахь тулгамдсан асуудал, мэдээллийн эх үүсвэр чанар, Б.Мөнхжаргал 2019	Гадаад шилжилт хөдөлгөөнтэй холбоотой мэдээллийн эх үүсвэрүүд дутмаг, тодорхойлолтын зөрүү зэрэг асуудлууд судалгаа хийхэд тулгамдаж буй асуудал болж байгаа тухай “мэдээллийн эх үүсвэртэй болж, чанарт анхаарах”
2	Гадаадад ажил эхлэхийн төлөөх шилжих хөдөлгөөн, Хүн ам зүйн тулгамдсан ажсуудлууд, А.Солонго 2011	Хүн амын ялгаатай бүлгүүдэд тухай бүр зориулсан бодлого хэрэгжүүлэх тухай “ур чадвар багатай ажилчдын буцаж ирэх хууль эрх зүйн орчинг бүрдүүлж өгөх,”
5	Монгол улс: Ажиллах хүчний гадаад шилжилт хөдөлгөөн, Цогтсайханы Болормаа, 2019	Монгол Улсын ажиллах хүчний гадаад шилжилт хөдөлгөөний талаарх тоо мэдээлэл хангалтгүй, албан ёсны мэдээллийн тогтолцоо бий болгох, гадаад шилжилт хөдөлгөөний зорилго, үр дагавар, хөдөлмөр эрхлэлтийн нөхцөл байдлын талаар дэлгэрэнгүй мэдээллийг албан ёсоор цуглуулдаг болох хэрэгтэй байна.

⁷ Зорилт 5.5, I үе шат

⁸ Зорилт 5.5, III үе шат

⁹ International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families, 18 December 1990, article 46 (d)

¹⁰ International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families, 18 December 1990, article 65, 67

5	Монгол иргэдийн гадаадад хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал, үр дагаврын судалгааны тайлан, МХАХН, НХХЯ, НҮБХАС 2005
6	БНСУ, Япон улсад хөдөлмөр эрхэлж буй болон эх орондоо эргэн ирсэн иргэдийн нөхцөл байдлын судалгаа, 2016 ХНХСИ
7	Гадаад шилжих хөдөлгөөний тоо ба чанарын судалгаа ХХССТ ХНХЯ НҮБХАС 2017

Олон улс болоод бусад улсын хувьд гадаад шилжилт хөдөлгөөнтэй холбоотой буцан шилжих хөдөлгөөнтэй холбоотой судалгаанууд үнэмлэхүй олон байсан. Монголын хүрээнд хийсэн судалгаанууд илүү дескриптив бөгөөд гадаад буцах шилжих хөдөлгөөн гэхээс илүү гадаад шилжилт хөдөлгөөнтэй холбоотойгоор судлагдсан байсан.

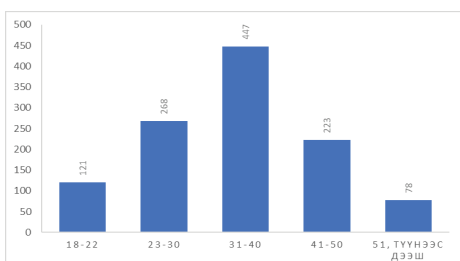
3. Судалгааны арга зүй

Энэхүү судалгааны хүрээнд ҮСХ ны 2023 оны Гадаад улсад ажиллаж, амьдарч байгаа монгол улсын иргэдийн нөхцөл байдал судалгааны тоон мэдээлэлд суурилан, PROBIT загвараар загварчлах байдлаар эконометрикийн судалгааны арга ашигласан болно.

Тус шинжилгээний хамаарах хувьсагчаар Монгол улсад буцаж ирэхгүй байх магадлал бөгөөд хувьсагчдыг SPSS програмын crosstabulate програмыг ашиглан тухайн хувьсагч буцахгүй байх шийдвэр гаргасан хүмүүсд хэр нөлөөлж буйгаар сонгосон. Ингэхэд хүн ам зүйн шинж байдлыг илэрхийлсэн хувьсагчдаас нас, гэр бүлийн байдал, боловсролын түвшин, гэрлэлт; шилжилт хөдөлгөөний хүчин зүйлсээс явсан зорилго, хүндрэл бэрхшээл учирсан эсэх, хөдөлмөр эрхлэлт, эрүүл мэнд болон нийгмийн даатгалд хамрагдсан эсэх гэсэн хувьсагчид сонгогдсон. Насны хувьсагчийн тухай: Насны мэдээллийг SPSS ашиглан 4 квантилаар бүлэглэсэн болно.

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

1. Шилжигч хөдөлгөөнд оролцогчдын шинж байдал

Диаграм 1. Насны бүтэц

а. Буцан ирэх хүмүүсийн шинж

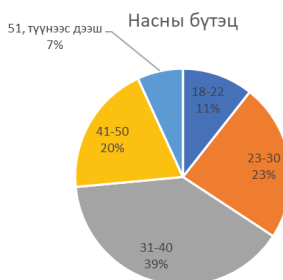
Монгол улс руу буцан шилжих сонирхолтой хүмүүсийн дийлэнх нь хөдөлмөрийн насны хүн ам бөгөөд, 73% нь хотод оршин суухаар байна.

Диаграм 2. Оршин суух газар

а. Буцан ирэхгүй хүмүүсийн шинж

Буцаж ирэхгүй байхаар шийдвэр гаргасан хүмүүсийн 82% ны хөдөлмөрийн насны хүн ам байх бөгөөд тэдний 79% нь баклавр болон түүнээс дээш зэрэгтэй хүмүүс байгаа юм. Эдгээр хүмүүс нь нийт судалгаанд орсон хүмүүсийн 40% байх бөгөөд эдгээр ажиллах хүчийг алдахад ямар хүчин зүйлс нөлөөлж буйг тодорхойлоход энэ судалгааны гол зорилго оршино.

Диаграм 3. Насны бүтэц

Диаграм 4. Боловсрол

Шилжин суурьшиж буй нутгуудын хувьд боловсрол, эрүүл мэндийн чанартай үйлчилгээ байгаа хэдий ч хүртээмж хязгаартай бөгөөд буцах үүнээс үүдэн шилжилтийг бий болгодог.¹¹ Энэхүү

¹¹ Монгол улс лахь гадаад шилжих хөдөлгөөний өнөөгийн хандлага, төлөв байдал, Б.Мөнхжаргал, Монголын хүн амын сэтгүүл, 2021 Дугаар 31, ху 41

нөлөөллийг харгалзан үзвэл зөв чиглэлд чиглэсэн бодлого хэрэгжүүлэх тохиолдолд цаашид гадаад оронд суурьшин ажиллаж буй хүмүүсийг буцах шилжих хөдөлгөөнөөр татах боломжтой байгаа юм

2. Буцахгүй байх шийдвэр гаргахад нөлөөлөгч хүчин зүйлс

Аливаа судалгааны ажлыг хийхэд тогтсон нэр томъёог ашиглах нь зүйтэй. Энэхүү судалгааны ажлын буцаж шилжих хөдөлгөөнд олон улс болон ямар нэг улсын дэмжлэггүйгээр сайн дураар өөрийн төрөлх нутагт буцан ирж буй хүмүүсийг хамруулна ([IOM Glossary on Migration, 2019](#)). Монгол улсын хувьд гадаад буцах шилжилт хөдөлгөөнийг тодорхойлсон албан ёсны тодорхойлолт байхгүй байна.

Буцах шилжилт хөдөлгөөнд оролцож буй хүмүүсийн дийлэнх нь ажиллах насны хүмүүс байдаг бөгөөд энэхүү хувьсагч нь гадаад шилжилт хөдөлгөөний бүрэлдэхүүний нэг томоохон хэсгийг эзэлж, тухайн хүлээн авч буй орны хөдөлмөрийн зах зээлийг идэвхижүүлэх хүчин зүйл болж болно.

Зарим хувьсагчдын тайлбар

- Суралцах зорилго: энэхүү хувьсагч нь тухайн хүн суралцах зорилгоор явсан эсэх тухай бөгөөд суралцах зорилгоор явсан байх тохиолдлыг хамруулсан болно.
- Оршин суух зорилго: энэхүү хувьсагч нь тухай улсад оршин суух зорилготой эсэхийг тодорхойлсон хувьсагч бөгөөд, оршин суух зорилгогүй тохиолдлыг загварын хувьсагчаар авсан болно.
- Эрүүл мэнд болон нийгмийн даатгалд хамрагдсан гэдэгт аль ч орны нийгмийн даатгалыг хамааруулан үзсэн.
- Эдгээрээс бусад хувьсагч энгийн утгаараа хэрэглэгдсэн.

Хүснэгт.2 Үр дүн 1

Parameter Estimates										
Parameter	B	Std. Error	95% Wald Confidence Interval		Hypothesis Test		Exp(B)	95% Wald Confidence Interval for Exp(B)		
			Lower	Upper	Wald Chi-Square	df		Sig.	Lower	Upper
(Intercept)	-0.432	0.5248	-1.461	0.597	0.677	1	0.410	0.649	0.232	1.816
Таны нас	0.007	0.0037	0.000	0.014	3.416	1	0.065	1.007	1.000	1.014
Та одоогийн амьдарч байгаа улсад гэр бүлийн хамт амьдардаг уу?	0.325	0.2435	-0.152	0.803	1.786	1	0.181	1.385	0.859	2.231
with_family	0.156	0.2428	-0.320	0.632	0.412	1	0.521	1.169	0.726	1.881
Боловсролын түвшин	0.031	0.0162	-0.001	0.063	3.657	1	0.056	1.031	0.999	1.065
Гэрлэлт	-0.039	0.0839	-0.203	0.126	0.211	1	0.646	0.962	0.816	1.134
Суралцах зорилго	0.220	0.0810	0.061	0.378	7.353	1	0.007	1.246	1.063	1.460
Оршин суух зорилго	-0.312	0.0830	-0.475	-0.150	14.177	1	0.000	0.732	0.622	0.861
Хүндрэл бэрхшээл	-0.068	0.0652	-0.196	0.060	1.078	1	0.299	0.935	0.822	1.062
Ажил эрхэлтж буй эсэх	0.230	0.0756	0.082	0.378	9.254	1	0.002	1.258	1.085	1.459
Та аль нэг улсын эрүүл мэндийн даатгалд хамрагддаг уу?	-0.194	0.0823	-0.355	-0.032	5.526	1	0.019	0.824	0.701	0.968
Та аль нэг улсын нийгмийн даатгалд хамрагддаг уу?	-0.176	0.0717	-0.316	-0.035	6.008	1	0.014	0.839	0.729	0.965
(Scale)	1 ^a									

Дээр дурьдсан хувьсагчдыг харгалзан үзэхэд гэр бүлтэй хамт байгаа эсэх, хүндрэл бэрхшээл гарсан эсэх, гэрлэсэн эсэх нь буцах шийдвэр гаргалтад нөлөөлөхгүй буюу ач холбогдолгүй гарсан.

Хүснэгт.3 Үр дүн 2

Parameter Estimates										
Parameter	B	Std. Error	95% Wald Confidence Interval		Hypothesis Test			Exp(B)	95% Wald Confidence Interval for Exp(B)	
			Lower	Upper	Wald Chi-Square	df	Sig.		Lower	Upper
(Intercept)	0.017	0.2072	-0.389	0.423	0.007	1	0.935	1.017	0.678	1.526
Та одоогийн амьдарч байгаа улсад гэр бүлийн хамт амьдардаг уу?	0.159	0.0691	0.023	0.294	5.278	1	0.022	1.172	1.024	1.342
боловсролын түвшин	0.035	0.0158	0.004	0.066	4.786	1	0.029	1.035	1.004	1.068
Суралцах зорилготой	0.178	0.0772	0.027	0.330	5.344	1	0.021	1.195	1.028	1.390
Оршин суух зорилготой	-0.314	0.0827	-0.476	-0.151	14.376	1	0.000	0.731	0.622	0.859
Ажил эрхэлдэг эсэх	0.215	0.0749	0.069	0.362	8.271	1	0.004	1.240	1.071	1.437
эрүүл мэндийн даатгалд хамрагддаг эсэх	-0.186	0.0822	-0.347	-0.025	5.113	1	0.024	0.830	0.707	0.976
нийгмийн даатгалд хамрагддаг эсэх	-0.176	0.0715	-0.316	-0.036	6.066	1	0.014	0.838	0.729	0.965
(Scale)	1 ^a									

Статистикийн хувьд ач холбогдолгүй хувьсагчдыг загвараас гаргаснаар дээрх регрессийн дүн гарч байна. Үүнээс харвал:

- Гэр бүлтээгэй амьдарч байгаа тохиолдолд буцахгүй байх магадлал өсөж байна.
- Түүнчлэн боловсролын түвшин дээшлэх тусам буцахгүй байх магадлал буурч байгааг ажиллаж харж болно.
- Суралцах зорилготой явсан тохиолдолд буцахгүй байх шийдвэр гаргах магадлал нэмэгддэг,
- Оршин суух зорилгогүйгээр явсан тохиолдолд буцахгүй байх шийдвэр гаргах магадлал буурдаг,
- Тухайн оронд ажил эрхлэх буцахгүй байх шийдвэр гаргах нь нэмэгддэг
- Эрүүл мэнд болон нийгмийн даатгалд хамрагдсан тохиолдолд буцахгүй байх шийдвэр гаргах магадлал нь буурч байгаа гэсэн дүгнэлтүүдийг хийж болно.

Дээрх хувьсагчид нь загварын хувьд бүгд ач холбогдолтой гарсан байна. Хувьсагчид нь явуулсан судалгааны хүрээнд сонгогдсон тул бусад чухал хувьсагчид орхигдсон буюу тоон судалгаанд орхигдсон байж болзошгүй юм. Энэ судалгааны ажлын хүрээнд хийсэн регрессээс суралцахаар явж буй иргэдэд анхаарах, тэдний эх орондоо буцаж ирэх хүсэл эрмэлзлийг нэмэгдүүлэх шаардлагатайг харж болно. Статистикийн хорооны судалгааны мэдээллээс харвал буцахгүй байхаар шийдсэн хүмүүс нь боловсролын түвшин өндөр, ажил эрхлэх насны хүмүүс байгаа юм.

ДҮГНЭЛТ

Монгол улсын иргэд гадны орныг зорих хандлага сүүлийн жилүүдэд нэмэгдсээр байна. ҮСХ ны явуулсан судалгаанаас харахад буцах хүсэлтэй болон буцах хүсэлгүй хүмүүс ойролцоогоор 60:40 ын харьцаатай байх бөгөөд буцах хүсэлгүй хүмүүсийн дийлэнх нь боловсролын түвшин өндөр, үр бүтээжит хөдөлмөрийн насны хүмүүс байна. Тэдний буцаж ирэхгүй байх шийдвэр гаргахад нөлөөлж буй хүчин зүйлсийг энэхүү судалгаагаар тодруулахыг зорилоо. Эдгээр хүмүүсийн буцах шилжилт хөдөлгөөн хийхэд нөлөөлж буй хүчин зүйл нь тэдний гадагш явах болсон зорилго,

боловсролын түвшин, ажил эрхлэлийн байдал, гэр бүлийн байдал зэрэг зүйлс нөлөөлж байна гэсэн дүгнэлтэнд хүрлээ. Үүнээс харвал Монгол улс хөдөлмөрийн насны, мэргэжилтнүүдээ татахын тулд сурахаар гадаад орныг зорьж буй хүмүүсийг анхаарах, засгийн газрын тэтгэлэг зэрэгт хамрагдан гадагш явж буй хүмүүсийг буцан ирэх хөшүүргийг бий болгох шаардлагатай байна. Мөн Монгол улсын гэр бүлд ээлтэй байдлыг гадаадад оршин суугч Монголчууд хангалтгүй гэж үзсэн.

Энэхүү дүгнэлтийн хүрээнд дараах саналуудыг гаргаж байна.

- Бодлогын хүрээнд гадаадад сурч буй залуучуудыг татах бодлогыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Монголын хувьд хэдийгээр албан бичигт шилжилт хөдөлгөөн хийх эрхийг тусгасан ч бодитоор хэрэгжих боломж хомс байна. Гадны хүчин зүйлийн нөлөөгөөр эх орондоо ирэх сонирхолтой ч, ирэхийг хүсэхгүй байх тохиолдолд байна.
- Судалгааны хүрээнд статистик мэдээллийн дутмаг байдал, мэдээллийн эх үүсвэр хом байдал зэргээс шалтгаалан хүндрэл үүссэн. Иймд илүү нарийн үр дүнтэй судалгаа гарган авахын тул мэдээллийн баазыг бүрдүүлэх, гадаадад буй Монгол иргэдээс авах судалгааг тогтмол хэрэгжүүлэх шаардлагатай.
- Буцах шилжих хөдөлгөөнтэй холбогдолтой судалгаа дутмаг тул энэ чиглэлийн судлаачдыг бэлтгэх, дэмжих шаардлагатай

Судлаачийн төрөлд дэд байранд шалгарсан судалгаа:

ЦАР ТАХЛЫН ҮЕД МОНГОЛ УЛСАД ТУЛГАМДСАН ГАДААДААС БУЦАХ ШИЛЖИЛТ ХӨДӨЛГӨӨН БА ЭРГЭН СУУРЬШИХЫН АСУУДЛУУД БОЛОН ЦАР ТАХЛЫН ДАРААХ БОЛОМЖ

Зохиогч: **Я.Мичидмаа**, Олон улсын харилцаа бакалавр
Хувь судлаач
Имэйл хаяг: ymichidmaa@gmail.com

Хураангуй

Цар тахлын үед Монгол улсад гадаадаас шилжин суурьшигч иргэд эх орондоо эргэж ирсэн. Тэр үед гадаадаас буцаж суурьшсан иргэдэд тулгамдсан асуудлуудад дүн шинжилгээ хийн тэдгээр амжилттай суурьшсан болон суурьшаагүй буцсан иргэдийн суурь шалтгааныг онолын болон эмпирик судалгааны үндсэн дээр тогтоож цаашид тусгах бодлого, арга замыг тодорхойлоход гол зорилго оршино. Сэдвийн шинэлэг тал нь нөхцөл байдалд дүн шинжилгээ хийхээс гадна тулгамдаж буй асуудлуудад шийдэл хайж буйд оршино.

Summary

Return Migration and Reintegration Challenges in Mongolia during COVID-19 Pandemic and Opportunities in the post-COVID-19 World.

During the COVID-19 pandemic, many Mongolian citizens returned to Mongolia from abroad. Even though some migrants stayed in Mongolia, some citizens went back to the foreign country. This research aims to find theoretical and empirical levels of the main causes behind their decision to stay or leave, and the opportunities for policy to be implemented in the future. This research analyzes the current situation and finds solutions for the challenges by creating opportunities.

Түлхүүр үгс: Буцах шилжилт хөдөлгөөний бодлого, нөхцөл байдлын дүн шинжилгээ, эргэн суурьших асуудал хийгээд боломж, шийдвэр гаргалтад нөлөөлөх хүчин зүйлс

Удиртгал

Олон улсад шилжилт хөдөлгөөн тогтмол өсөн нэмэгдэж байсан хэдий ч Ковид-19 цар тахлын үед хөл хорио тогтоосноос үүдэн харьцангуй удааширсан үзүүлэлт 2020 онд ажиглагдав.¹² (UNESCO, 2021) Ерөнхий дүр зургаараа тийм байгаа хэдий ч цар тахлын үед буцах шилжилт хөдөлгөөн эрчимжсэн. Тухайлбал Монгол орны хувьд 2020 оны гуравдугаар сарын эхэн үеэс эхлэн бүх хилийн боомтыг бүрэн хориглосон нь гадаадад гацсан монголчуудад ихээхэн нөлөөлсөн. 30,000 гаруй монголчууд эх орон луугаа нэн даруй буцах хүсэлт гаргасан бөгөөд тэдний ихэнх нь тухайн үед нэлээн эмзэг байдалтай байв. (United Nations, 2022) Цар тахлаас үүдэн шилжин суурьшигчдад санхүүгийн асуудал, ажилгүйдэл, эрүүл мэндийн хүртээмж гэх мэт олон асуудлууд тухайн үед тулгамдаж байв. Шилжилт хөдөлгөөн хувьсан өөрчлөгдөж, тоо хэлбэр агуулга, ач холбогдол, үр нөлөө нэмэгдсээр байна. Энэхүү судалгааг хийхдээ баримт бичгийн судалгаа болон онолын судалгааг голлон ашигласан болно.

¹² 2020 онд 281 сая хүн өөрийн төрсөн нутагтаа биш харь оронд амьдарч байна. Энэ тоо 2000 онд 173 сая байсан бол 1970 оны үед 84 сая байсан байх жишээтэй. Аль ч цаг үед хүмүүс өөрийн эх орноо орхих шалтгаан нь ядуурлаас ангижрах, илүү сайн сайхан аж байдал руу аль ч цаг үед тэмүүлсэн хэвээр байна. Шилжилт хөдөлгөөний гол коридор нь бүхий л цаг үеийн турш хөгжиж буй орон болон хөгжингүй орнуудын хооронд байна.

Дүгнэлт

Судлаачид шилжилт хөдөлгөөний ач холбогдол, цар хүрээг улс орны хүмүүн капиталаас гадна нийгэмд үзүүлэх нөлөө, шилжин суурьшигчдын зорилго, сэдлийг олохыг ч мөн эрмэлзэх болжээ. Манай улсын хувьд гадаадаас эргэн суурьшихаар бол нэг бол хөдөө орон нутагт тулгамдаж буй ажилгүйдэл, бага цалин хөл эсвэл нийслэл Улаанбаатар хотод ирж орчны бохирдол, түгжрэл гэх мэт асуудлуудтай нүүр тулах хэрэгтэй болж энэ нь иргэдийг гадагшаа явах эсвэл ирэхээс татгалзах нөхцөл байдалд хүргэж байна. Шилжин суурьшигч гадаад улс руу явах болсон суурь шалтгааныг илрүүлэн шат дараатай арилгаснаар буцах шилжилт хөдөлгөөнийг эрчимжүүлэх суурь боломж бүрдэнэ гэж харж байна. Үүсээд буй асуудлыг шийдэхэд шилжилт хөдөлгөөний зөв засаглал, урт хугацааны бодлого тэр дундаа орон нутгийн хөгжлийг дэмжих шаардлагатай. Тэгвэл манай улсын хувьд дотоод болон гадаад шилжилт хөдөлгөөнийг харилцан хамааралтай гэж үзвэл ажилгүйдэл, ядуурал, цалин хөлс, тэгш бус байдал зэрэг орон нутагт тулгараад буй суурь асуудал шийдэгдээгүй цагт эргэн суурьших үйл явц амжилттай хэрэгжихэд хүндрэл учирсаар л байх төлөв ажиглагдаж байна.

Оюутны төрөлд дэд байранд шалгарсан судалгаа:

"ГАДААДААС БУЦАХ ШИЛЖИЛТ ХӨДӨЛГӨӨН БА ЭРГЭН СУУРЬШИЛТЫН АСУУДЛУУД"

Гүйцэтгэсэн: Б. Алтансүвдмаа

МУИС-ОУХНУС-ийн магистрийн 1-р түвшний оюутан

Удиртгал

Сүүлийн жилүүдэд гадаад улсад байнга оршин суухаар явж буй иргэдийн тоо буурахгүй байгаа нь Монгол Улсын бодлого тодорхойлогчдын хувьд заавал анхаарах учиртай асуудал болсон. Гадаад руу оршин суухаар явж буй иргэдийн дунд баялаг бүтээгч, сурч боловсорсон, хөдөлмөрийн чадвар бүхий хүн амын тоо олон байгаа нь анхаарал татаж байна. Бэлтгэгдсэн, боловсролтой, бүтээмжтэй иргэдээ гадаад улс руу олноор нь алдах нь Монгол Улсын хөгжил хэдэн арван жилээр ухрах, нийгэм эдийн засгийн хөгжил хойшлох эх үүсвэрүүдийн нэг болж байна. Нэг талаас иргэдээ эх орондоо амьдрах нөхцөл боломжоор хангаж өгөхгүй байх, нөгөө талаас гадаад улсад амьдрах олон хэцүү саад бэрхшээлүүдийг орхиж монголдоо эргэж ирэхээр шийдсэн иргэдийн суурьшилтын асуудлыг үл хайхрах зэрэг нь бид чадвартай боловсон хүчнийг алдах, боломжит давуу талыг ашиглахгүй өнгөрөөх эрсдэлд орж байна. Тиймээс бид бүгд тэдгээр иргэдийн асуудалд анхаарч, оюутан судлаачид энэ асуудлыг шийдвэрлэх алхамд тодорхой хувь нэмэр оруулж, дуу хоолойгоо өргөх нь маш чухал цаг үед ирсэн гэж үзэж байгаа тул энэхүү судалгааны ажлыг хийхээр төлөвлөв.

Судалгааны бүтээл хоёр хэсгээс бүрдэх ба эхний хэсэгт гадаадад оршин суугаа иргэдийн ерөнхий байдал, тэдэнд тулгарч буй асуудлын талаар дурдахыг хичээсэн бол хоёрдугаар хэсэгт гадаадаас монголд эргэн суурьшихад тулгарч буй асуудал, түүнийг шийдвэрлэх алхмуудын талаар авч үзэхийг зорилоо.

1.1 Судалгааны зорилго

Энэхүү судалгаа нь иргэдийн гадаад улсаас Монгол Улсад эргэн ирж суурьшихад саад болж буй нөлөө бүхий хүчин зүйлсийг илрүүлэх зорилготой

1.2 Судалгааны хамрах хүрээ

Судалгаанд Монгол Улсын иргэн, хөдөлмөрийн чадвартай, 18-аас дээш насны, тодорхой хугацаанд гадаад улсад ажиллаж, сурч, амьдарч байсан болон одоо амьдарч байгаа иргэд хамрагдсан болно

1.3 Судалгааны арга зүй

Судалгааг цаг хугацаа, орон зайн саадтай хүчин зүйлийн улмаас интернэт "Google Forms" ашиглан гадаад улсад ажиллаж, сурч, амьдарч байсан болон одоо амьдарч байгаа иргэдээс зорилтот түүврийн аргаар нийт 20 хүнээс авав. Судалгааны ажлыг бичихдээ холбогдох албан ёсны судлаачдын бүтээл, баримт материал, хамгийн сүүлийн үеийн мэдээллийн сан дээр үндэслэж бичив

Санал зөвлөмж

Судалгааны ажлыг хийж байх явцад ажиглагдсан хэд хэдэн асуудлыг санал болгон доор өгүүлж байна.

1. Гадаад оронд хөдөлмөр эрхэлж байгаа иргэд эх орондоо ирэх үед ажиллах газар тодорхойгүй, албан байгууллагат тавигдах шаардлага өндөр, албан бус газруудад ажил хийлээ ч цалин хөлсийг нь дутуу өгөх, өгөхгүй байх зэрэг асуудал түгээмэл гардаг учир гаднын оронд хуримтлуулсан туршлага, ажил мэргэжлийн чадварынх нь дагуу мэргэжлийн үнэмлэх олгох, ажил олгогч болоод ажилтны хоорондын харилцааг нарийн зохицуулсан хууль тогтоомж гаргах, иргэдийн өөрийн болгоод ирсэн мэдлэг, туршлагыг эх орондоо нутагшуулах тал дээр анхааран ажиллах,
2. Гадаадаас эх орондоо ирж буй иргэдийн орон байрны асуудлыг шийдвэрлэж өгөх, зээлийн уян хатан нөхцөл санал болгох,
3. Гадаадад байгаа иргэдийн дийлэнх нь суралцах зорилгоор явдаг тул тэдгээр боловсорсон, эдийн засгийн өндөр чадавх бүхий иргэдийг таатай ажлын байраар хангах, ажлын байранд төрийн оролцоотойгоор зуучилж өгөх,
4. Монгол Улсын татварын дарамтыг багасгах, дундаж цалинг өсгөх, татвар төлөгчдийн мөнгийг үр нөлөөтэй зарцуулах нь, авлига хээл хахуулийг бууруулах нь эргээд амьдралын орчныг сайжруулах, нийгэмд шударга тогтолцоог бий болгож Монгол Улсад үүсээд байгаа олон асуудлыг шийдвэрлэж чадах гол хүчин зүйл болно гэж харж байна.

ДҮГНЭЛТ

Хэдийгээр гадаад улсад ажиллаж амьдрах, суралцах, байнгын оршин суух иргэдийн тоо жил бүр өссөн үзүүлэлттэй харагдаж байгаа ч гадаад улсад амьдрахад тулгарах олон бэрхшээлтэй хүчин зүйлсийн улмаас эх орондоо ирэх эрмэлзэлтэй иргэд олон болж байна. Гэтэл Монгол Улсын хууль эрх зүйн бүрэн бус байдал, хуулийн хэрэгжилтийн сул байдал, Монгол Улсад өдгөө хүртэл амь бөхтэй оршиж байгаа авлигал, хээл хахууль, шударга бус төрийн тогтолцооноос үүссэн баялгийн тэгш бус хуваарилалт, ядуурал, агаарын бохирдол, нийтийн тээврийн хүрэлцээгүй байдал, үнийн өсөлт, орон сууцны өндөр хүүтэй зээл зэргээс шалтгаалж чадварлаг боловсон хүчин, хөдөлмөрийн насны иргэдээ эх орондоо ажиллуулж, эдийн засаг болоод нийгмийн олон давуу талыг ашиглаж чадахгүй байх асуудлуудтай нүүр тулгарч байна. Тиймээс нэн тэргүүнд үнийн өсөлтийг барьж, татварын дарамтыг багасгах, иргэдийн дундаж цалин хөлсийг нэмэгдүүлэх, татвар төлөгчдийн мөнгийг үр ашигтай зарцуулж, улс төрийн үйл ажиллагааг шударга тогтвортой болгох, агаарын бохирдол, түгжрэлийн асуудлыг шийдэх алхмууд хийх шаардлага зүй ёсоор үүсээд байна.

4. The number of returnees from abroad can skyrocket as a result of overcoming and solving major obstacles and problems in Mongolia by developing and implementing rational policies by policy-makers focused on optimizing the tax system, increasing the average wage, ensuring economical and efficient expenditure of the state budget, fighting against corruption, improving the standard of living, and establishing equality and fairness in society.

Conclusion

According to the survey, the proportion of members in the diaspora who are willing to return home due to the challenges they face in host countries continues to rise despite the fact that the number of migrants who live, study, and work abroad gradually climbs year by year.

In addition to the problems caused by improper policies—incomplete laws, weak enforcement, ending corruption, unequal wealth distribution brought on by an unfair political system, poverty, air and environmental pollution, a lack of public transportation, inflation, and high-interest housing loans—Mongolia has also experienced the mass loss of highly qualified, skilled, and working-age individuals as emigrants.

Therefore, in addition to priorities for the government, accelerating the return and reintegration process will require addressing environmental pollution, decreasing inflation, cutting taxes, raising the average salary, efficiently using the budget, and ensuring fair and stable political activities.

2nd place winner of best student research:

ISSUES OF RETURN AND REINTEGRATION

Author: B. Altansuvdmaa, graduate student, School of International Relations and Public Administration

Introduction

Over the years, the fact that there has been no decline in the number of migrants departing for permanent residence in foreign countries has become one of the issues that must concern policymakers in Mongolia. It is noteworthy that the proportion of skilled, highly educated, and working-age wealth creators is high among the emigrants who are going to live abroad. The mass loss of qualified, professional, and productive individuals overseas is one of the major factors threatening decades of development gains for the country and slowing down social and economic progress. A skilled worker shortage is more likely to occur if optimal and sustainable living conditions are not achieved for individuals, families, and their communities in their home country. On the other hand, if the reintegration of diasporas—those who have decided to return home after overcoming challenges in foreign countries—are unsuccessful, potential strengths and resources can be overlooked. Therefore, in this pivotal time for international migration, we conducted this research work because of the generally accepted viewpoint that academics and researchers should contribute to the development of reasoned policies based on research to address these issues, even as government decision-makers develop and implement policies on the challenges facing international migration.

This paper consists of two sections: (i) situation of diaspora community and difficulties they encountered, and (ii) challenges for return home and reintegration in Mongolia, and solving strategies are considered.

1.1. Objective

This research attempts to identify and reveal the challenges and obstacles to the return and reintegration of Mongolians living abroad.

1.2. Scope

Mongolian returnees who are able to work, above the age of 18, have lived, studied, and worked abroad, or diaspora members for a certain period of time are responded in the survey.

1.3. Method

In the survey, the data were collected from 20 randomly selected individuals who have worked, studied, or are currently living abroad through Google Forms regarding the time difference and remote locations of the respondents. The figures and facts included in the research are based on the articles, literature, and papers in the field and the data obtained from the latest databases.

Recommendations

Several concerns noted in the course of the research are suggested as follows:

1. The Mongolian diaspora members face challenges when returning home, including a lack of employment opportunities, excessive job requirements in the public sector, and underpayment or non-payment in the private sector. Thus, it is advisable to adopt relevant laws that regulate relations between returnees and employers, develop skills and knowledge transfer programmes, and implement diaspora skills recognition and validation mechanisms that help the diaspora returnees validate their various skills and qualifications that they've acquired while working abroad through professional certificates.
2. Mechanisms to facilitate housing for returnees and provide them with loans with flexible terms and conditions should be launched.
3. Since the majority of diaspora communities have obtained higher qualifications and gained their skills abroad, it is important to offer jobs and business opportunities to individuals who return, especially those with high education and financial standing. State-supported job placement pro-

2nd place winner of best researcher research:

CHALLENGES FOR RETURN MIGRATION AND REINTEGRATION IN MONGOLIA DURING THE PANDEMIC AND OPPORTUNITIES AFTER THE PANDEMIC

Author: Ya.Michidmaa, freelance researcher, BA in International Relations

Email: ymichidmaa@gmail.com

Abstract

In Mongolia, as in other countries, diaspora community returned home during the global COVID-19 pandemic. This research attempts to investigate the difficulties encountered by those who returned home and successfully reintegrated, identify the underlying reasons for those who departed without reintegrating on the basis of theoretical and empirical methods, and determine the policies and approach for further implementation.

Keywords: return migration policies, situational analysis, challenges and opportunities for reintegration, factors affecting decision-making

Introduction

Despite a steady surge in international migration, 2020 saw a relative slowdown in this growth rate due to the Covid-19 pandemic lockdown³⁷. (UNESCO, 2021) Although this was always the case, during the pandemic, the occurrence of return migration became more prevalent. Less is known about the ways in which the COVID-19 pandemic has influenced the patterns of return migration. The complete ban on all border crossings since early March 2020 due to COVID-19 outbreak has had a major impact on Mongolians who have been stranded abroad. Over 30,000 Mongolians have requested immediate return to Mongolia, of which many were in a particularly vulnerable situation. (United Nations, 2022) Moreover, migrants encountered numerous issues as a result of the pandemic, including financial issues, unemployment, access to healthcare, etc. Documentary and theoretical methods were mainly used in this research.

Conclusion

It should be noted that unemployment and extremely low wages in rural areas, as well as high levels of environmental pollution and persistent traffic jams in Ulaanbaatar city, are the underlying reasons for both the international migration of citizens from Mongolia and the refusal of diasporas to return home. Moreover, people living abroad who are willing to return home, particularly Mongolian diasporas, hesitate to return in order to avoid these challenges. By investigating the root causes and challenges that increase international migration flows, and then addressing them step by step, the fundamental conditions for accelerating return migration can be created. Migration governance, long-term policies, and especially local development support are vital in addressing the issues and challenges of voluntary return home and reintegration. In Mongolia, considering the links between internal and international migration, it is noteworthy that the return and reintegration process will be delayed and unlikely to succeed if the fundamental issues facing the community—such as unemployment, poverty, salaries, and inequality—are not resolved.

³⁷ In 2020, almost 281 million people lived in a country other than their country of birth, 173 million in 2000, and 84 million in 1970. One of the major reasons people leave their home countries is to escape poverty and hunger and improve their livelihoods. For all time, the world's largest corridors of international migration have always been between developing and developed countries.

tionally, the Government of Mongolia should pay attention to its diasporas for study and provide effective leverage to encourage the return and reintegration of citizens who get government scholarships in order to return and reintegrate skilled and educated Mongolian diasporas of working age.

The following recommendations for research are based on the study findings:

- It is advisable for government policies to include the implementation of initiatives and programmes for the return of youth who are studying abroad. Although freedom of movement is stated in official documents in Mongolia, actual enjoyment is scarce. Therefore, there is tendency to return home among Mongolians living abroad, but they do not want to return due to external factors.
- In the course of the research, difficulties arose due to the lack of statistic data and the dearth of information sources. Thus, the creation of a database and regular collection of data from Mongolians living abroad are necessary for detail-oriented and effective research.
- There is still a lack of pertinent studies on return migration, and training and support for researchers in this field are required.

Table.3 Result 2

Parameter Estimates										
Parameter	B	Std. Error	95% Wald Confidence Interval		Hypothesis Test	Wald Chi-Square	df	Sig.	Exp(B)	95% Wald Confidence Interval for Exp(B)
			Lower	Upper						
(Intercept)	0.017	0.2072	-0.389	0.423	0.007	1	0.935	1.017	0.678	1.526
Do you live with your family in your country of residence?	0.159	0.0691	0.023	0.294	5.278	1	0.022	1.172	1.024	1.342
Educational background	0.035	0.0158	0.004	0.066	4.786	1	0.029	1.035	1.004	1.068
For study purpose	0.178	0.0772	0.027	0.330	5.344	1	0.021	1.195	1.028	1.390
For residence purpose	-0.314	0.0827	-0.476	-0.151	14.376	1	0.000	0.731	0.622	0.859
Employment	0.215	0.0749	0.069	0.362	8.271	1	0.004	1.240	1.071	1.437
Health insurance coverage	-0.186	0.0822	-0.347	-0.025	5.113	1	0.024	0.830	0.707	0.976
Social security coverage (Scale)	-0.176	0.0715	-0.316	-0.036	6.066	1	0.014	0.838	0.729	0.965

The regression results shown in the table above were obtained by removing statistically insignificant parameters from the model.

The resulting analysis is as follows:

- In our model, having families abroad increases probability of not returning;
- It can be observed that the probability of non-return decreases as the level of education increases;
- Departure to study increases the probability of not returning;
- Departure without intention of residence declines the probability of not returning;
- Employment in the host country surges the probability of non-return decisions;
- Health and social security coverage reduces the probability of not returning.

All of the above parameters were found to be significant in the model. Others can be overlooked or left out of the quantitative analysis since these parameters were selected within the scope of this study. From the regression analysis done in the framework of this study, it can be seen that there is a need to focus on the individuals who have departed to study and to stimulate and increase their desire to return home. The National Statistical Office (NSO) survey data indicates that the majority of those who make the decision not to return home have a higher education and are of working age.

CONCLUSION

In recent years, Mongolia has experienced a notable rise in the phenomenon of international migration. According to the survey by the NSO, the ratio of those who have decided to return home to those who do not want to return is roughly 60:40, and the majority of those who do not want to return are highly educated and productive working-age individuals.

This study attempts to elucidate the parameters influencing their decision not to return home based on the data.

By conclusion, it has been proven that the factors affecting the return migration of these individuals are the reasons for international migration, educational background, employment, and family status. Addi-

2. Factors influencing the decision on return migration

In research works, it is crucial to adhere to recognized and accepted terminologies and definitions. Return migration for this study involves individuals who voluntarily return to their country of origin without international or national support (IOM Glossary on Migration, 2019). Return migration is not officially defined for Mongolia.

The majority of returnees are of working age, and this parameter, as a significant element of the international migration, can act as a driver in activating the labor markets of the host countries. Description of some parameters

- For educational purpose: this parameter determines individuals went abroad for study purposes, including the occurrence of study visits
- For residential purpose: this parameter defines the purpose of residence in the host country, and the case of no residence is taken as a model parameter.
- For healthcare and social-security purpose: this parameter refers to social security in any country.
- Parameters other than these are used with their common meaning.

Table.2 Result 1

Parameter Estimates										
Parameter	B	Std. Error	95% Wald Confidence Interval		Wald Chi-Square	df	Sig.	Exp(B)	95% Wald Confidence Interval for Exp(B)	Upper
			Lower	Upper						
(Intercept)	-0.432	0.5248	-1.461	0.597	0.677	1	0.410	0.649	0.232	1.816
Age	0.007	0.0037	0.000	0.014	3.416	1	0.065	1.007	1.000	1.014
Do you live with your family in your country of residence?	0.325	0.2435	-0.152	0.803	1.786	1	0.181	1.385	0.859	2.231
With family	0.156	0.2428	-0.320	0.632	0.412	1	0.521	1.169	0.726	1.881
Educational background	0.031	0.0162	-0.001	0.063	3.657	1	0.056	1.031	0.999	1.065
Marital status	-0.039	0.0839	-0.203	0.126	0.211	1	0.646	0.962	0.816	1.134
Purpose of a study	0.220	0.0810	0.061	0.378	7.353	1	0.007	1.246	1.063	1.460
Purpose of residence	-0.312	0.0830	-0.475	-0.150	14.177	1	0.000	0.732	0.622	0.861
Difficulties	-0.068	0.0652	-0.196	0.060	1.078	1	0.299	0.935	0.822	1.062
Employment	0.230	0.0756	0.082	0.378	9.254	1	0.002	1.258	1.085	1.459
Do you have health insurance in any country?	-0.194	0.0823	-0.355	-0.032	5.526	1	0.019	0.824	0.701	0.968
Do you have social security covered by any country?	-0.176	0.0717	-0.316	-0.035	6.008	1	0.014	0.839	0.729	0.965
(Scale)		1 ^a								

As shown in the table above, it can be seen that the parameters of family, difficulties, and marital status do not affect or are insignificant in the decision to return home.

At the international level, studies on both international migration and return migration are absolutely abundant. More descriptive studies were conducted in Mongolia, focusing on international migration rather than return migration.

3. Methodology

In this study, the PROBIT model and the econometrics method were employed to analyze the data from the National Statistics Office's survey on the situation of Mongolians living in 2023. The relevant parameters of the analysis are the probabilities of not returning to Mongolia, and the parameters were selected using the cross-tabulation tables in the statistical software SPSS based on how the parameters affect those who have decided not to return. Therefore, the following parameters were chosen to indicate demographic characteristics: age, marital status, educational background, reasons for migration, difficulties, employment, and social security and health insurance coverage. Age parameter: Using SPSS, age data were grouped into four quantiles.

Characteristics of the participants in the migration (migrants)

a. Characteristics of returnees

The majority of migrants who are considering returning to Mongolia are of working age, and more than seven tenths (73%) of them are going to reside in Ulaanbaatar.

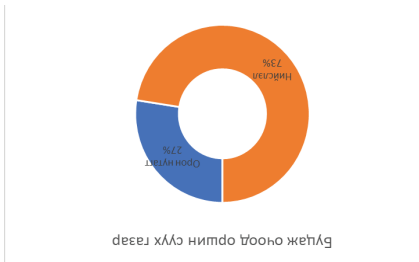
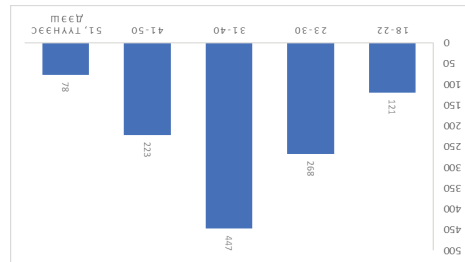

Diagram 1. Age category

b. Characteristics of non-returnees

The Mongolian diaspora community of working age makes up 82% of those who have decided not to return home, and 79% of them have higher education. These individuals comprise 40% of the total respondents, and the primary purpose of the study is to identify the parameters that influence this workforce to stay abroad.

Diagram 3. Age category

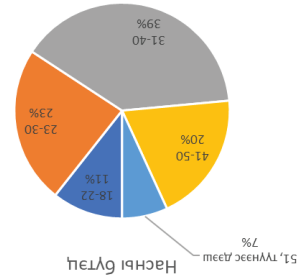
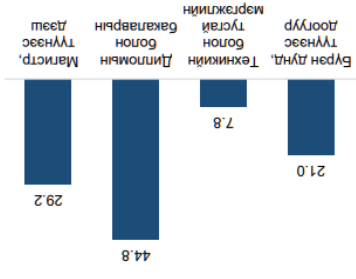

Diagram 4. Education

In the case of host countries, although high quality education and health services are available, but their access is limited, resulting in reverse migration³⁶. Considering this driver, if appropriate policies are implemented, diasporas can be drawn in the future through means of return migration.

everyone has the right to freedom of movement, as stated in the Universal Declaration of Human Rights. Likewise, full enjoyment of the rights is included in Mongolia's long-term development policy. In line with the Vision 2050 long-term development policy, a database on Mongolians residing abroad is to be created, and opportunities and conditions for them to exercise their rights are to be ensured within the framework of 2021–2030 activities related to the policy.

By joining the International Organization for Migration (IOM) as a member, Mongolia has assumed the following obligations under the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families:

1. to create a legal framework related to exemption from import and export duties and taxes in respect of their personal and household effects, as well as the equipment in connection with return migration³⁴;
2. to maintain the provision of appropriate services and information to deal with questions concerning the international migration of workers and members of their families on all relevant matters and the development of necessary policies and cooperation in relation to reintegration³⁵.

Even though Mongolia has adopted a policy to support immigrants, it is insufficient to address the challenges of return migration. Therefore, in order to fulfill the obligations under the international conventions and achieve the objectives included in the long-term development policy of Mongolia, effective policies based on quantitative analysis and targeted research should be implemented. In light of the necessity to examine drivers that affect migrants who seek to return home but are unable to do so, the factors are determined using econometrics methods.

2. Review Literature

The following articles and reports in the study of return migration in Mongolia as a part of international migration:

No.	Title, author, and date	Content
1	<i>Challenges in Mongolia's international migration research: Data sources and quality</i> , Munkhjargal B, 2019	"Obtaining information sources and focusing on quality" regarding challenges, namely the dearth of information sources and differences in definitions on main concepts related to international migration.
2	<i>Outmigration for working in abroad: Its' impact on Mongolian Demographic Issues</i> , Songlongo.A, 2011	Implementing policies for demographically different groups
5	<i>Mongolia: Labor migration, Bolormaa Tsogtsaikhan, 2019</i>	Creating a legal framework for the return of low-skilled migrant workers There is insufficient data on the Mongolian labor migration statistics and the information between the data sources is so different. It is also important to collect more detailed information on the reasons and consequences of labor migration and employment conditions. Therefore, it is necessary to establish a formal information system regarding international migration of Mongolia urgently.
5	<i>The Status and consequences of Mongolian labor forces abroad report 2005, Mongolian Society for Human Development and Development, Ministry of Labour and Social Protection, and United Nations Population Fund</i>	
6	<i>The current circumstances and challenges of Migrant labor force of Mongolia in South Korea and Japan and those who returned home, 2016, The Research Institute of Labour and Social Protection</i>	
7	<i>Qualitative and quantitative methods as applied to international migration, Human Development Research and Training Center, Ministry of Labour and Social Protection, and United Nations Population Fund 2017</i>	

1st place winner of best student research:

CURRENT TRENDS AND SITUATION OF RETURN MIGRATION IN MONGOLIA

Author: G. Myagmarseren, senior student, Department of Economics, School of Engineering and Applied Sciences, National University of Mongolia

Email: mmiga0327@gmail.com

Phone: 88206491

Author: O. Tsengeun, senior student, Department of Economics, School of Engineering and Applied Sciences, National University of Mongolia

Email: tsengunagar@gmail.com

Phone: 95355912

Supervisor: B. Munkhjargal, senior lecturer, Department of Economics, School of Engineering and Applied Sciences, National University of Mongolia

Abstract

Despite the fact that Mongolia has experienced the flow of contemporary international migration over the past three decades, comprehensive studies have been inadequate; in other words, internal migration has been prioritized, with a propensity to overlook return migration. The primary objective of the study attempts to identify the elements that drive return migration and reintegration, as well as the challenges encountered by returnees, in addition to demonstrating the socio-economic consequences of return migration.

Keywords: Return migration, employment, legal environment, drivers

INTRODUCTION

1. Background

International migration, both regular and irregular, can have positive and negative effects on developing economies. As for Mongolia, it is a country that is going through the peak of its economic population. At this time, the current surge in international migration has resulted in a loss of highly educated and skilled individuals abroad, which has a negative effect on population growth²⁶. Therefore, it is necessary to focus on the positive effects of international migration. International migration has two flows: outflow and return. At this time, the returns of emigrants should be focused.

The Concept of Mongolia's foreign policy states that "safeguarding the rights, freedoms, legitimate interests and the security of Mongolian citizens residing or traveling abroad through the promotion of broad cooperation with foreign countries in the legal sphere, and enhancing contacts and cooperation with Mongolian nationals residing abroad and mutual support in preserving and developing the Mongolian language, culture, and traditions as well as securing their contributions to Mongolia's progress and growth."²⁷ Moreover, Vision 2050 includes the objectives to ensure full respect for human rights²⁸, establish an appropriate system for ensuring the participation of all relevant stakeholders in national policy development, its planning and implementation by strengthening civil society-private sector-state partnership²⁹, and support sustainable population growth³⁰.

In order to achieve these objectives, the stages of producing skilled human resources in 2041–2050³¹, developing multifaceted partnerships to uphold human rights in 2012–2030³², and fostering a universal culture of human rights to guarantee everyone's rights and freedoms in 2041–2050³³ are expected. Ev-

26 International Migration Situation in Mongolia, Munkhjargal B, Mongolian Journal of Population, 2021 Vol.31 (World Bank, 2019);
27 Concept of Mongolia's Foreign Policy, 2011
28 Objective 5, Vision-2050
29 Objective 5.5, Vision-2050
30 Objective 2.3, Vision-2050
31 Stage III, Objective 4.5, Vision-2050
32 Stage I, Objective 5.5, Vision-2050
33 Stage III, Objective 5.5, Vision-2050

tal wealth-creating citizens of active working age as individuals who intend to study and work in developed countries, as well as their families and children, remain permanently in those countries. Thus, their knowledge, skills, and expertise can be transferred, and remittance flow to Mongolia can be surged to benefit the country's economy and society as a result of re-connecting diasporas with their home country through the establishment of a government agency for the diaspora and the implementation of a comprehensive policy aimed at maintaining engagement while living abroad, receiving comparable public services as those in the country, enhancing participation in politics, creating favorable conditions for investment, and providing opportunities to contribute to development.

- Creating a unified web portal for migrants, emigrants and diaspora communities;
- Providing opportunities to implement and participate in a variety of programmes and projects tailored to individual characteristics and interests;
- Identifying people who will have more contribution if they return home, or people who will have more benefitation if they are abroad, and implementing a combined policy to support their return home or living abroad.

Current problems of international migration for Mongolia:

- The primary issue is that not enough consideration is given to Mongolians living abroad and diaspora engagement.
- Enhancing understanding of the Mongolian diaspora community and studying them

Their responses overlapped when compiling and analyzing sample questionnaires and expert interviews, both open-ended and closed-ended.

The results of the study show that Mongolian diaspora communities are willing to return home provided certain requirements are satisfied, including guaranteed employment, business opportunities, average salaries that are in line with international standards, a citizen-friendly society, as well as comprehensive government policies aimed at maintaining linkage with the home country while living abroad, facilitating access to public services that are comparable to those in Mongolia, and political engagement. The survey participants submitted their opinions on issues, particularly enhancing the services of Mongolian embassies in foreign countries and the necessity of serving as a bridge to maintain ties with their home country. Additionally, human rights and the consistent provision of accurate information were considered.

This study demonstrates the desire of Mongolian diaspora communities to return home, maintain relationships with their home country through government policies and services, contribute to development, and support initiatives through embassies.

4. CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

This paper attempts to investigate the consequences of international migration, emphasizing its importance, and determining the difficulties encountered by Mongolian diasporas. In order to achieve this, the research seeks to understand the current state of international migration and the laws governing it, while also considering the challenges that diasporas face.

In a sample survey on the situation of and obstacles to international migration in Mongolia, a mixed-methods approach was used to collect data from interviews with IOM experts and questionnaires completed by 232 randomly selected individuals.

Mongolian diasporas, who make up six percent of the total population of Mongolia (6%), go to foreign countries to raise their standard of living and acquire qualifications, but they stay and reside there because of the more favorable lifestyle of the host country. Sixty percent of those who left Mongolia (60%) pointed out political instability, economic decline, an unfavorable business environment, an unfair judiciary, uncomfortable living conditions, errors in the health and education systems, and a comparatively low average salary in Mongolia as reasons for not returning.

Furthermore, when the minimal standard of living is provided, Mongolian diasporas are willing to return home, reintegrate, and contribute to their country of origin with the knowledge, skills, and practices acquired abroad, according to the analysis of the questionnaires and interviews conducted with the respondents and experts in the study. Although they hope that the government will fulfill this desire and implement a comprehensive policy for diaspora engagement and development, due to the lack of such a policy, most of them, who have lived abroad for a couple decades, make the decision to stay and raise their children in a favorable environment in host countries.

Recommendations: Mongolia ranks number 136 in the list of countries by population, with 1.1 million people of working age. According to an analysis of the data, Mongolia is facing the risk of losing poten-

Source: Author

The IOM experts, programme leader Victor Lutenco, programme officer Byambasuren, M, and project officer Munkhchuluun.S were interviewed one-on-one for in-depth, 50–80 minute interviews in the second part of the survey.

[A summary of interviews with key experts in the field:](#)

Main drivers for the migration decisions of Mongolians:

- working to improve their livelihood;
- studying to improve their knowledge;

Challenges for Mongolian diaspora communities:

- Access and availability of the services and activities of embassies and consulates are poor;
- There are few flights to Mongolia;
- There is no government organization for Mongolian diasporas in Mongolia;
- The opportunity to exercise the right to vote in elections is poor;

- Due to the high remittance fees, it is common for diasporas to choose informal remittance channels. Therefore, in order to protect them from the risks that may arise through informal remittance channels, it is advisable to create the conditions for making official transfers in a quick, easy, and cheap way.

Challenges for returning home and reintegration in Mongolia:

- People who have “blackened out” or overstayed their visas have to pay high fines when they return home;
- Returned individuals face the problem of reintegration;
- Most diasporas tend not to return because they are informed that the social conditions, employment opportunities, and economic potential in Mongolia are deteriorating.

The policies and programmes implemented by the Government of Mongolia for Mongolian diasporas and related issues:

- The Government of Mongolia should develop and implement a more comprehensive programme that aims to guarantee the right to vote, improve services provided by the Consulate, and increase flight frequency. It is advisable to discuss potential mutual benefits and contributions after strengthening linkage with diaspora communities and trust-building among diaspora groups.
- Discussing the issue of dual citizenship;
- Preventing diaspora communities from risk and danger through projects, programmes, initiatives, and campaigns;
- Creating and distributing information and knowledge in the Mongolian language;

Information of	Conditions for
13%	Providing opportunities for guaranteed employment and embarking on businesses and careers in Mongolia
	Creating a citizen-friendly, equal, and inclusive society
	Enhancing the legal environment (inequality)
44%	Policies to refine the education system (quality education)
	Improving health care and services in Mongolia
	Aligning the average salary with international standards
	Supporting housing and land ownership in diaspora communities
	Organizing events and activities to promote Mongolia internationally and motivate national pride among diaspora communities
	Supporting migrants returning home to start businesses
	Accurate information
	Legal advice and awareness
13%	Election-related and political information

Average salary amount	174 (75%)
Environment / air pollution	156 (67.2%)
Healthcare system	128 (55.2%)
Quality of schools and kindergartens	103 (44.4%)
Food safety	133 (57.3%)
Political pressure	66 (28.4%)
Economic instability	150 (64.7%)
Legal environment	108 (46.6%)

The majority of the respondents named average salary as the challenge they face when returning to Mongolia (75%), followed by the living environment (67.2%), economic instability (64.7%), food safety (57.3%), health care system (55.2%), legal environment (46.6%), quality of schools and kindergartens (44.4%), and lastly, political pressure (28.4%). According to the survey, there is a prevalent tendency among respondents to refuse to return home due to financial considerations such as average salary and economic instability.

Additionally, 51.6% of them responded that it is essential to help migrants living abroad, and 48.4% said that it is crucial to concentrate on returning home.

Table 2: Required support and assistance from the government to Mongolian diasporas

Challenges	Percent
Activities of Embassies	Elimination of embassy bureaucracy and improvement of communications and services
	Electronization of embassy services and regular provision of accurate information
	Active organization of events and activities for Mongolian diasporas (strengthening the network between Mongolians, supporting and assisting the activities of the Council of Mongolians Abroad NGO)
	Support for entrepreneurship abroad
	Advice and information on issues of adaptation to the new environment and legal issues
Government Policies and Public Services	Creation of conditions for contribution and sending aid to Mongolia
	Access to comparable public services to those in Mongolia
	Effective communication with diasporas and availability of electronic government services
	Facilitation of participation in elections
	Support in the form of tax incentives for investment and aid in the country
	Registration of years of service abroad and calculation of the period for retirement
	Dual citizenship
Human Rights	Developing a comprehensive policy aimed at supporting diasporas since the government's policy is faulty, biased, unfair and unreliable
	Ensuring conditions for free expression of opinions while living abroad
	Eliminating discrimination against diasporas
Creating opportunities for representatives of diaspora communities to run for parliamentary elections	3%

As can be seen from the above data, drivers in foreign countries, including the developed countries where the majority of respondents live, such as high average wages and standards of living and healthy environment—two major factors that directly affect human health in Mongolia—contribute to the decision to migrate.

The survey indicates that 74.7% of the respondents obtain news about their country from social media, and 11.6% from mass media, and 12% from their families and friends in the country of origin. Then, it can be observed that the majority of these participants do not intend to return home, and the drivers affecting international migration are clearly superior to the factors of voluntary return and reintegration.

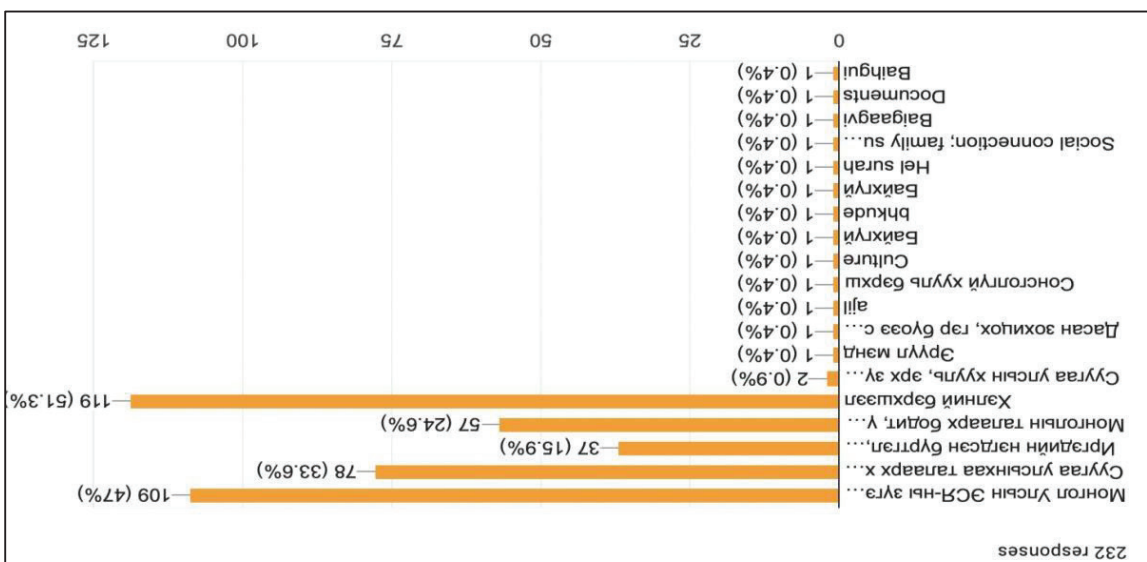

Chart 2: Challenges living abroad

Support provided by the Embassy of Mongolia to the citizens
 Access to legal advice in host countries
 Integrated registration system of migrants and feedback
 Reliable and accurate news and information about Mongolia
 Language
 109 (47%)
 78 (33.6%)
 37 (15.9%)
 57 (24.6%)
 119 (51.3%)

51.3% of the respondents in the survey were concerned with the language barrier, 47% with the insufficiency of support provided by the Mongolian Embassy to the citizens, 33.6% with being unaware of where to get legal advice in host countries, 24.6% with the dearth of accurate and trustworthy news and information about Mongolia, and 15.9% about no unified registration of migrants and feedback.

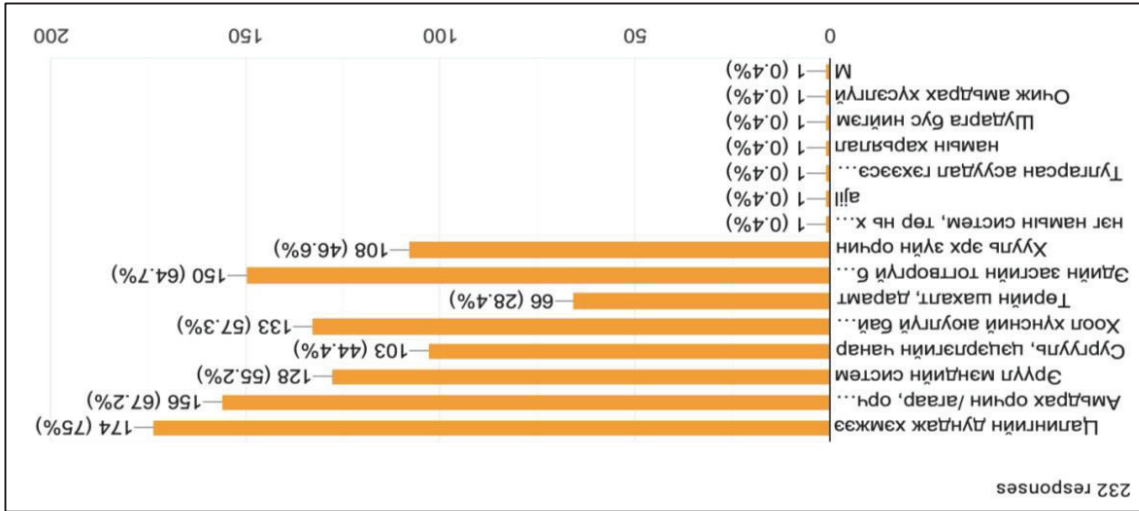

Chart 3: Challenges of returning home

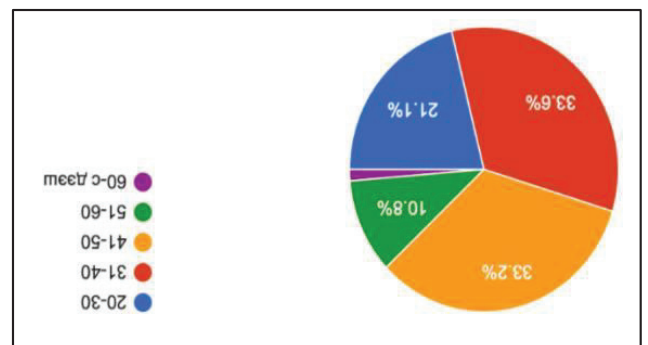

Figure 3: Age of respondents

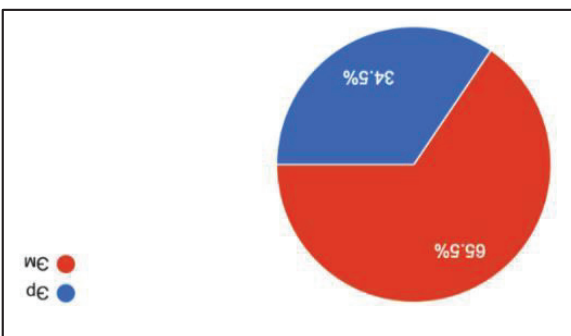
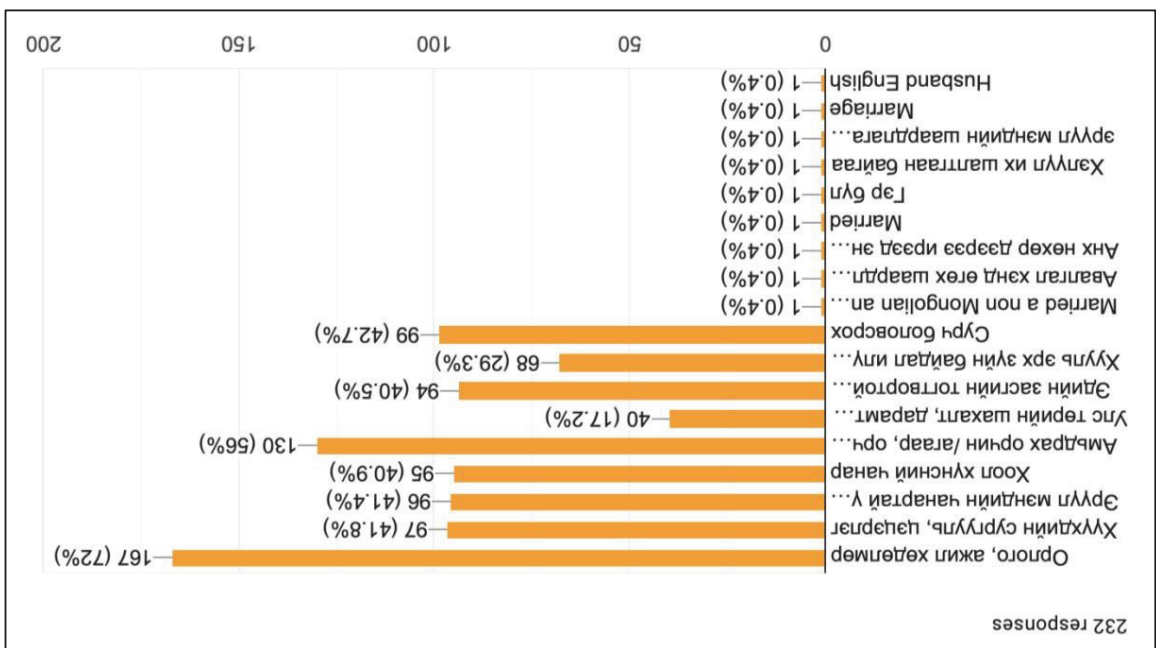

Figure 4: Gender of respondents

Reasons for migration

Among the respondents, migration for improving the standard of living was the dominant reason (49.1%), followed by employment (46.6%), education (43.5%), economic instability in Mongolia (31%), children's education (27.2%), legal inequality in Mongolia (26.3%), and lastly, political pressure (8.2%), respectively.

The majority of the respondents migrated primarily to improve the standard of living and for better career opportunities abroad. This figure shows that the main drivers for migration decisions in Mongolia are the low living standards, cost of living, and average salary. On the other hand, 71.6% of the respondents noted "Income and Work" as reasons for migration.

Chart 1: Reasons for living abroad

Reason	Count	Percentage
Income, employment	167	72%
Children's education	97	41.8%
Health care services	96	41.4%
Food quality	95	40.9%
Improvement of living conditions	130	56%
Political pressure	40	17.2%
Economic stability	94	40.5%
Legal reliability	68	29.3%
Education	99	42.7%

make up 65.3%²². Interestingly, the amount of remittances transferred by Mongolians abroad is equal to 16.6% of the total tax revenue; in other words, the Mongolian diaspora actively contributes to the nation's wealth creation, accounting for at least 4.2% of GDP.

Challenges to international migration in Mongolia

As per the Migration and Development Brief published by the World Bank, remittance flows to low- and middle-income countries (LMICs) are projected to reach \$589 billion in 2021, up 7.3 percent from last year²³. Thus, for the second year, the flow of remittances sent to low- and middle-income countries exceeds the amount of foreign direct investment (FDI) and official development assistance (ODA). For a second consecutive year, remittance flows to low- and middle-income countries surpassed the sum of foreign direct investment (FDI) and official development assistance (ODA)²⁴. Remittance flows to LMICs touched a record high of \$548 billion in 2019, larger than foreign direct investment flows (\$534 billion) and overseas development assistance (about \$166 billion)²⁵.

Remittances from migrants can be a vital source of assistance for households in times of economic hardship, particularly during a global pandemic, since they help pay for necessities like food, healthcare, and education in the country of origin.

Therefore, it is necessary to investigate the challenges to international migration in Mongolia and to find out the opinions of relevant experts and community support in order to clarify the possibilities and conditions for improving the situation.

The survey is divided into two sections: interviews with specialists in the field of international migration, including recommendations and conclusions, and questionnaires from 250 randomly selected individuals.

RESULTS

A 14-item questionnaire to determine the situation of international migration in Mongolia was taken from 232 individuals living in 23 different countries during the two weeks from November 18 to December 2, 2021.

Table 1: Study framework

No	Countries	Sample size		No	Countries	Sample size	
		Number	Percentage			Number	Percentage
1	USA	80	34.4 %	13	Spain	4	1.7 %
2	France	47	20.2 %	14	Austria	3	1.3 %
3	The Great Britain	14	6.0 %	15	India	3	1.3 %
4	Sweden	12	5.2 %	16	China	2	0.9 %
5	South Korea	12	5.2 %	17	Japan	2	0.9 %
6	Canada	11	4.7 %	18	Slovakia	2	0.9 %
7	Germany	8	3.4 %	19	Denmark	1	0.4 %
8	Hungary	7	3.0 %	20	Singapore	1	0.4 %
9	Switzerland	6	2.6 %	21	Italy	1	0.4 %
10	Australia	5	2.2 %	22	New Zealand	1	0.4 %
11	Czech	5	2.2 %	23	Kazakhstan	1	0.4 %
12	Belgium	4	1.7 %				
Total						232	100.0%

Source: Author

22 Dulgun B. Top 100 enterprises of Mongolia and outstanding indicators (2020). <https://ikon.mn/n/1vxt>
 23 The World Bank. Migration and Development Brief 33. <https://www.worldbank.org/en/topic/socialprotectionandjobs/publication/migration-and-development-brief-33>
 24 Official development assistance (ODA) is defined as government aid designed to promote the economic development and welfare of developing countries. Loans and credits for military purposes are excluded.
 25 The World Bank. Remittance flows register robust 7.3 percent growth in 2021. (Nov 17, 2021). <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/11/17/remittance-flows-register-robust-7-3-percent-growth-in-2021>

[Factors influencing migration](#)

In his 2011 article *Migration and Global Environmental Change – Review of Drivers of Migration*, Professor Richard Black of the University of London identified five families of drivers that affect migration decisions: economic, political, social, demographic, and environmental drivers.¹¹ Philip Martin, a researcher at the University of California, believes that out of the five factors influencing population migration, economic and demographic drivers have the greatest influence on migration decision.¹² Rarely is there a single driver behind the decision to migrate, and these five drivers work closely together at various levels to influence the migration decisions of any individual or group of people.

[The current state of international migration](#)

The current global estimate is that there were around 281 million international migrants in the world in 2020, which equates to 3.6 percent of the global population.¹³ Comparing this figure with the total world population, it shows that migrants make up a very small percentage of the world's population, meaning that the vast majority of people globally are estimated to be residing in the country in which they were born. Against the background of expected world population growth and assuming future migration develops along past and present trends, the total number of international migrants is likely to increase to 330.9 million by 2050.¹⁴

3. SURVEY AND RESULTS

[The present state of international migration in Mongolia](#)

Mongolian citizens—the country transitioned to a democratic system after a peaceful revolution in 1990—have traveled, lived, studied, and worked all over the world. The purpose of the research is primarily to examine Mongolians living abroad, as international migration in Mongolia has significantly outpaced the indications compared to the country.

The United Nations Network on International Migration data state that as of 2019, 73,488 people¹⁵ were living abroad. In contrast, Mongolian data show that as of 2015, 120,000 citizens¹⁶—or 4% of the total population—were living overseas. Compared to this, the Ministry of Foreign Affairs reported that as of December 31, 2019, there were 197,000 Mongolians residing overseas¹⁷, which means that the proportion of the Mongolian diaspora has skyrocketed by 40% in four years, or roughly 6% of the total population.

The discrepancies in the above figures are due to the differences in data collection and processing methods between countries, as well as the frequency of censuses. According to the census conducted every 10 years in Mongolia, in 2010, more than 51% of the 107,140 citizens who were living abroad were skilled and working-age individuals¹⁸.

According to the Ministry of Foreign Affairs of Mongolia, there are 197,000 international migrants abroad: 40,100 of them live in the United States, 43,700 in European Union countries, 50,800 in South Korea, 16,300 in Japan, 7,000 in Australia, and 39,100 in other countries, respectively.¹⁹

A 2020 World Bank report states that Mongolians abroad sent back 548.8 million US dollars, which equals to 4.2% of the nation's GDP²⁰. In fact, the amount above was transmitted through formal bank remittance systems; in practice, however, the amount remitted to the home country through various informal methods will likely be significantly higher.

The total amount of tax revenue in Mongolia is 9.2 trillion MNT²¹, of which the TOP 100 enterprises

11 Black, Richard & Adger, W. & Arrell, Nigel & Dercon, Stefan & Geddes, Andrew & Thomas, David, Migration and Global Environmental Change: human and Policy Dimensions. (2011)

12 Martin, P. The Global Challenge of Managing Migration. Population Bulletin, Population Reference Bureau. (2013).

13 UN DESA. International Migration Stock 2020: Destination and Origin 2020a: p.1

14 UN DESA. International Migration Stock 2020: Drivers, Factors and Megatrends. (March, 2020): p.2

15 UN DESA. International Migration Stock 2020: Destination and Origin 2020a: p.1

16 National Statistical Office. Key indicators 2015 <http://www.nso.mn/mates2/estimates19.asp>

17 Ministry of Foreign Affairs of Mongolia. Frequently Asked Questions: <https://mfa.gov.mn/faq>

18 Central Bank of Mongolia, Association of Mongolians in the Czech Republic. A Sample Study on Remittance of Mongolian Migrants in Czech. (2012): p.2

19 Home Mortgage Corporation. Number of citizens living and working abroad. <http://nmc.mn/medee/v/6?fbclid=IwAR1PULIKzKhpCfDpBTQCaohWBK7J0J7BpOUCUr96UrmV0zbyVvUgdJaWV>

20 The World Bank. Personal remittances, received (% of GDP) - Mongolia (2010-2020) <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.DT.GD.ZS?end=2020&locations=MN&start=2010&view=chart>

21 OECD. Details of Public Revenue-Mongolia. <https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=REV/MNG>

to development. The programme includes using the internationally established "brain circulation" principle, which supports a country's nationals and helps them contribute in the fields of knowledge, education, action, and communication, upgrading civil registration, and promoting cooperation with civil societies. Before the implementation of this programme, in 2010, the Council of National Development and Reform developed the Beehive Program³ to encourage Mongolians living abroad to return to homeland. Although the project is off to a good start, the activities and duties of the Council are still unclear. Dr. O. Nyamdavaa's first book, *World Mongols*, published in English in order to connect Mongolians from all over the world, also contributed to the research in this field.

It should be underlined that in June 2023, the Situation Analysis on the Mongolian Diaspora was developed by the Ministry of Foreign Affairs of Mongolia, the National Statistics Office, and the International Organization for Migration.

Keywords: Migration, international migration, Mongolia

2. RESEARCH THEORY

In basic terms, human migration is defined as the movement of people. In more specific terms, it is a demographic event that has both temporal and spatial dimensions⁵. There is no universally agreed definition of migration or migrant; however, several definitions are widely accepted and have been developed in different settings⁶, such as those set out in UN DESA's 1998 Recommendations on Statistics of International Migration and the IOM Definition of Migrant⁷.

In order to fully understand this term, it is worth considering the definition of the International Organization for Migration (IOM), the leading intergovernmental organization promoting humane and orderly migration. The organization defines human migration as the movement of individuals or groups of people across away from their place of usual residence, either across an international border or within a State, and it typically involves any type of movement of people, regardless of the length of stay or the reason for moving. It includes the migration of refugees, displaced persons, economic migrants, and persons moving for other purposes, including family reunification⁸.

History of Migration

The history of migration begins with the origins of mankind in the Rift Valley in Africa, from where, between about 1.5 million and 5000 BC, Homo erectus and Homo sapiens spread initially into Europe and later into other continents⁹. We have emigrated to seek new opportunities, often driven out by deteriorating social or physical environments¹⁰. The population spread around the world as a result of the movement, and some of them discovered places with a variety of plants and animals as well as a favorable climate. Eventually, they stopped migrating and settled down.

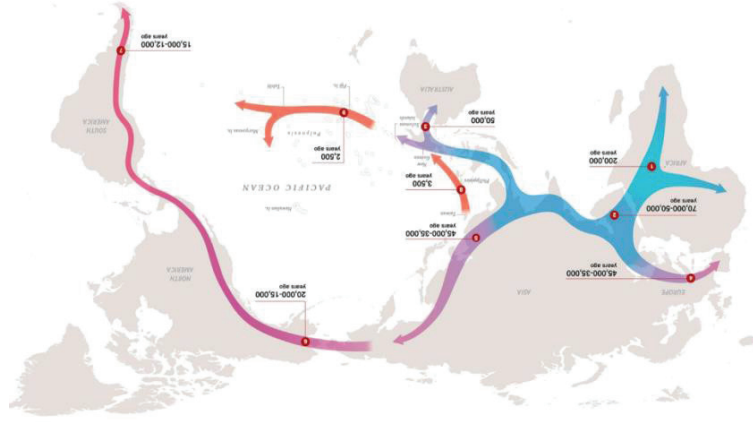

Figure 2: Early Human Migration
Source: National Geographic Image Collection

3 Beehive Programme <https://sites.google.com/site/scprojectteam/my-page>
4 Damdinuren, Oynsuren, Brain Drain or Brain Gain: The Case of Mongolia. (2011). p.13
5 Enri Kallio, Human Migration: Implications and Opportunities for Conservation, (2016): p.5
6 IOM's World Migration Report 2020 (IOM, 2020): p.5
7 Who is a migrant? <https://www.iom.int/node/102743>
8 International Organization for Migration. Glossary on Migration, (2019): p.137
9 Koser, Khalid. International migration: a very short introduction. Oxford University Press. (2007): p.1
10 Fisher, M. H. Migration: A world history. Oxford University Press. (2014): p. 12

Methods

A mixed-method approach was employed in collecting the data: in the first stage, information on recent trends in international migration, including its regulation, was collected from secondary sources using documentary research methods, and in the second stage, questionnaires from the randomly selected diasporas and more detailed data were compiled through one-on-one interviews with the experts and specialists in the field.

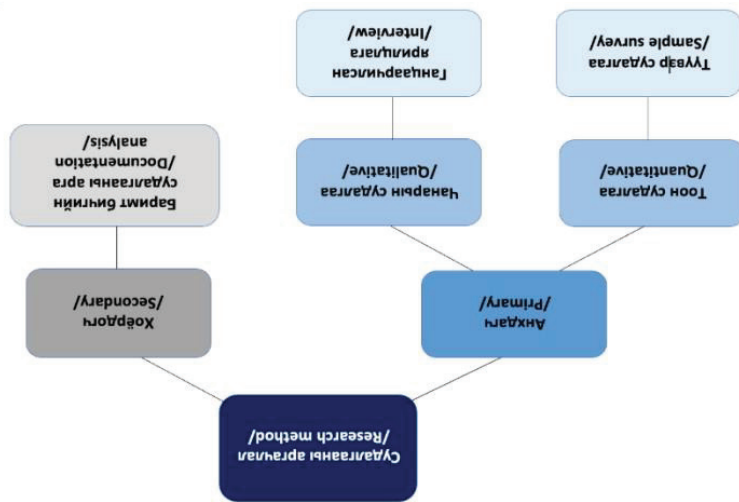

Figure 1: Research methodology

One-sided results can be avoided by employing this method, which also aims to pick the opinions of individuals and subject matter experts (Victor Lutenco, programme leader, Byambasuren.M, programme officer, Munkhchuluun.S, project officer, and Dr Julian Dierkes, professor at the University of British Columbia, coordinator of IOM's Global Policy Project) and to assess and analyze the results from multiple points of view.

Review Literature

International organizations release regular reports and publications on the topic, such as World Migration Reports (the IOM UN has been producing its flagship world migration reports every two years since 2000), International Migration: The Human Face of Globalization (OECD, 2009), Trends in International Migration (OECD's Annual Publication, 2009), International Migration at the Beginning of the Twenty-First Century: Global Trends and Issues (Stephen Castles, 2000), International Migration and Sending Countries: Key Issues and Themes (Eva Østergaard-Nielsen, 2003), and many other research papers and articles on migration trends and issues in foreign languages are published in scientific journals at the international level.

At the domestic level, studies on migration and mobility of Mongolians are quite scarce, particularly those on the international migration is very limited; however, the International Organization for Migration (IOM), the principal United Nations agency, has been conducting a series of thematic studies on internal migration in Mongolia, with the exception of International Migration and Human Security and Development in Mongolia (Tsuneo Akaha, 2018) and Brain Drain or Brain Gain: The Case of Mongolia (Oyunsuren.D, 2011).

In terms of international migration, it is worth mentioning one of the foreign migration research projects since 2020: IOM Mongolia, in cooperation with the Councils of Mongolians Abroad NGO, conducted a survey on General Development Needs: Mongolian Volunteer Organizations Operating Abroad in July 2021, and Overview Study of the Impact of COVID-19 on Mongolia and International Migration (Bum-dari.D, 2020). Moreover, in 2016, the World Mongolians Program² was approved by the Government of Mongolia to implement a comprehensive integrated policy towards supporting Mongolians living abroad, which will facilitate identifying the problems they encounter and promoting their contributions

² World Mongolians programme /full version/ (2016) <https://mta.gov.mn/32520>

1. INTRODUCTION

Research background and needs

Migration is the movement of people from one place to another that existed with the subsistence of human beings on earth, and in this regard, migration and humans are inextricably linked and intrinsically intertwined with many other factors.

The radical changes in all areas of society during the Middle Ages and the subsequent transforms in times such as the Renaissance, the Commercial Revolution, the Colonialism, the Agricultural Revolution, the Industrial Revolution, the Emergence of a Market Society, and the technological progress and achievements are major factors that have influenced the growth in the number of international migrants.

On the other hand, migration is a global phenomenon caused not only by economic factors but also by social, political, cultural, environmental, health, education, and transportation factors¹, and migration studies have developed significantly as a research field in recent decades. Every major region of the world has seen the effects of migration, and this trend is only going to continue. As such, migration as a social phenomenon that affects crucial international concerns like poverty, human rights, and the development of countries of origin needs to be studied in greater detail.

Background

In 2021, I was selected as one of the two graduate students representing the School of International Relations and Public Management in the Diaspora Engagement Strategy: Report on Mongolian Diaspora in North America research jointly conducted by the graduate students of the Mongolian State University within the framework of the Global Policy Project (GP2) project implemented by the International Organization of Migration (IOM) of the United Nations in cooperation with the University of British Columbia (UBC) in 2021-2022. The theme was selected during the study of the Mongolian diaspora since it was found that further study is required on Mongolians living abroad, including the current situation and challenges they face.

Objectives

The main purpose of this research is to examine the consequences of international migration, highlight its significance, and identify the challenges experienced by Mongolian diasporas. In attaining its objectives, the paper aims to comprehend the state of international migration and its regulation while also taking into account the pertinent issues that the diasporas encounter.

Research questions

When investigating the challenges encountered by Mongolian diasporas, the question of whether the Government of Mongolia is aware of these issues emerged.

Novelty

Although research papers, reports, and official documents focusing on internal migration in Mongolia are comparatively available, there is a dearth of studies on the challenges and issues experienced by Mongolians living abroad. In the course of this survey, it is believed to have been innovative by collecting, compiling, and processing information such as questionnaires and opinions from 250 randomly selected individuals, conducting interviews with subject-matter experts and specialists, and analyzing the results.

1st place winner of best researcher research:

CHALLENGES IN THE SPHERE OF INTERNATIONAL MIGRATION: A CASE STUDY OF MONGOLIA

Author: U. Indra, Researcher, School of International Relations and Public Administration, National University of Mongolia

Supervisor: D. Oynsuren, Senior Lecturer, School of International Relations and Public Administration, National University of Mongolia

Abstract: I am participating in the research competition focused on the Challenges of Return Migration and Reintegration with my research paper titled “Challenges in the Sphere of International Migration: A Case Study of Mongolia”:

This research paper endeavors to examine the intricacies of international migration, underscore its significance, and shed light on the challenges encountered by Mongolians residing abroad. In pursuit of this objective, this paper aims to investigate the motivations behind Mongolians' migration, the difficulties they encounter while overseas, the barriers to their return migration, and the pertinent issues that should be addressed within the policy initiatives carried out by the Government of Mongolia.

Moreover, it is imperative for the Government of Mongolia to optimize the services offered by the consulate responsible for Mongolians abroad, encourage their active participation in elections, institute mutually advantageous policies and programmes connecting Mongolia with its overseas citizens, and introduce initiatives and projects tailored to the unique characteristics and interests of each group. Within the scope of this study, I propose the necessity of implementing a comprehensive policy that both encourages the return of Mongolians to their homeland and provides support while they reside abroad. In conclusion, my research emphasizes the insufficient attention directed towards Mongolians abroad, a pivotal issue within the realm of international migration in Mongolia.

Foreword

Under the Country Specific Action activities 2023, IOM Mongolia organized a research competition on the topic of “Return migration and reintegration challenges”, in cooperation with the School of International Relations and Public Administration of the National University of Mongolia. The main goal of the event was to promote research and academic work on the subject of return migration and reintegration in Mongolia. The research competition was announced in May 2023 and accepted submission until the end of October 2023. The conference for the presentation of qualified papers and discussion was scheduled on the 9th of November 2023.

From submitted papers, the authors of four qualified research papers were contacted to present their research papers at the conference organized at SIRPA-NUM on the 9th of November 2023. These included two student papers and two researcher papers. During the event, the authors presented about their research works and the judges asked questions and provided feedback and suggestions on improvements for further research and publication. After the presentations, the judges compiled their scores on the research papers with the following results:

1st place winner of best researcher research: 4

U.indra /Researcher at the School of International Relations and Public Administration of the National University of Mongolia/ - “Challenges in the sphere of international migration: a case study of Mongolia”

1st place winner of best student research:..... 16

G.Myagmartseren, O.Tsenguun /Fourth year students at the department of economy of the School of Science of the National University of Mongolia/ - “Current trends and situation of return migration in Mongolia”

2nd place winner of best researcher research:..... 22

Y.Michidmaa /Private researcher, Intern at National Commission for UNESCO/ - “Challenges for return migration and reintegration in Mongolia during the pandemic and opportunities after the pandemic”

2nd place winner of best student research: 23

B.Altansuvdmaa /First year master’s student at the School of International Relations and Public Administration of the National University of Mongolia/ - “Issues of return and reintegration”

This anthology book contains the full research papers and translations of the first place works and the summary of the second place works.

RESEARCH PAPER ANTHOLOGY BOOK

Ulaanbaatar, Mongolia, 9 November 2023

RETURN AND REINTEGRATION RESEARCH COMPETITION

Co-funded by
the European Union

